
UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Preference formy partnerského soužití u mladých lidí.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:
Eva Gajdošová

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Preference formy partnerského soužití u mladých lidí“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Hustopečích dne 17.4.2011

.....
Eva Gajdošová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Eva Gajdošová

OBSAH

Úvod	2
-------------	----------

TEORETICKÁ ČÁST

1 Partnerské soužití z pohledu historického vývoje	4
1.1 Rodina z pohledu historického vývoje.....	4
1.2 Historie nesezdaného soužití.....	8
1.3 Dílčí závěr.....	10
2 Jak si lidé hledají a vybírají partnera.	11
2.1 Sociobiologický a ekonomický přístup.	11
2.2 Vliv rozvodu rodičů na životní dráhu dětí.....	13
2.3 Vliv životní úrovně a životního stylu.....	16
2.4 Dílčí závěr.....	17
3 Formy partnerského soužití.	19
3.1 Manželství.....	19
3.2 Nesezdané soužití.	20
3.3 „Singles“.....	22
3.4 Osamělý rodič.....	23
3.5 Homosexuální vztahy.	25
3.6 Přirozené modely lidského společenství.....	27
3.7 Dílčí závěr.....	29

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Empirický průzkum	32
4.1 Stanovení cíle a metody průzkumu.....	32
4.2 Stanovení hypotéz, sestavení dotazníku a průběh šetření.....	33
5 Vyhodnocení hypotéz	34
5.1 Charakteristika respondentů	34
5.2 Hypotéza č. 1	35
5.3 Hypotéza č. 2	37
5.4 Hypotéza č. 3	40
5.5 Hypotéza č. 4	43
5.6 Hypotéza č. 5	45
6 Další výsledky z dotazníkového šetření	47
6.1 Výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití.....	47
Závěr	49
Resumé	52
Anotace	53
Seznam použité literatury	54
Seznam příloh	56

Úvod

V současné době existuje několik forem partnerského soužití. Kromě manželství a nesezdaného soužití to může být život bez partnera či homosexuální partnerský vztah (registrované partnerství). Nejčastěji ale lidé volí mezi manželstvím a nesezdaným soužitím. Motivy volby těchto forem partnerství mohou být různé. Pro někoho manželství znamená závazek a nesezdané soužití svobodu, pro někoho znamená manželství jistotu a nesezdané soužití neustálou nejistotu. Manželství nebo nesezdané soužití? To je otázka, kterou si pokládá každý mladý člověk žijící v této době, může se však týkat i dospělých a seniorů. Nesezdané soužití se stalo jakýmsi trendem, ne-li nepsanou normou naší současné společnosti.

Cílem této práce je získat co možná nejobjektivnější poznatky o tom, jakou formu partnerského soužití si v dnešní době mladí lidé volí, případně o jaké uvažují. Objektem zájmu je rovněž zjistit, jaké faktory tuto volbu soužití ovlivňují, se zaměřením na rodinné prostředí ve kterém tito lidé vyrůstali, a dále zda těhotenství či narození dítěte je důvodem pro uzavření manželství a současně má také zjistit, jaké výhody, či nevýhody vidí mladí lidé v manželství a jaké v nesezdaném soužití a podle jakých kritérií si partnera vybírají.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola je věnována historickému pohledu na partnerské soužití. Ve druhé kapitole jsou popsány biologické, sociologické i ekonomické přístupy k otázce jak si lidé hledají a vybírají partnera, jak je vidí psychologové a sociologové, a dále vliv životní úrovně na současný vývoj partnerského soužití. V třetí kapitole jsou uvedeny formy partnerského soužití které v lidském společenství existují a jak jsou praktikovány. Na konci teoretické části je pro příklad uveden přehled sňatečnosti, rozvodovosti a porodnosti v České republice v letech 1989 – 2009.

Praktická část je věnována empirickému průzkumu formou dotazníkového šetření. Otázky v dotazníku byly sestaveny tak, aby výsledky ukázaly pro sociální pedagogiku důležitá data, a to jaké soužití mladí lidé preferují, jaké výhody a nevýhody vidí jak v manželství, tak v nesezdaném soužití, a jaké vlastnosti upřednostňují při výběru

partnera. Dále jsou v této části práce stanoveny hypotézy které má dotazníkové šetření potvrdit nebo vyvrátit.

V práci je čerpáno z dostupné literatury zaměřené na partnerské vztahy, na jejich historický vývoj, rodinu, životní úroveň a životní styl, některé informace byly dále čerpány z internetových zdrojů. K dotazníkovému šetření byly použity internetové stránky www.vyplnto.cz, kde byl dotazník zveřejněn za účelem získání co největšího počtu respondentů.

Partnerské soužití a s tím související problematika, je velmi široké mezioborové téma, které se dá zkoumat, vysvětlovat a nahlížet na něj z mnoha různých hledisek. Tato práce se zabývá předmětnou problematikou z pohledu sociálně – pedagogického a má přinést výsledky o tom, jakou formu partnerského soužití dnešní mladí lidé preferují a zda má rozvod rodičů vliv na volbu formy partnerského soužití a dále jaké výhody a nevýhody vidí mladí lidé v manželství a jaké v nesezdaném soužití.

Teoretická část

1 Partnerské soužití z pohledu historického vývoje

1.1 Rodina z pohledu historického vývoje

1.1.1 Výklad pojmu rodina z historického vývoje podle Ottova slovníku naučného

Ottův slovník udává, že je nyní u vzdělaných národů nejrozšířenější formou rodina individuální či monogamická, tj. svazek dvojice rodičů a jejich svobodných dětí. To je výsledkem dlouhodobého společenského vývoje. Východiskem tohoto vývoje byla pravděpodobně rodina *skupinová*, jež sama zaznamenala tři vývojové stupně.

- a) *Prvotní* či *stádová* rodina, ve které se pohlavně stýkají všichni muži se všemi ženami. Jednalo se jak o polygamii ze strany mužů, tak o polygamii ze strany žen, známá byla pouze matka dítěte
- b) *Krevní* rodina skupinová, v níž byl pohlavní styk povolen pouze mezi příbuznými s vyloučením pokrevních potomků. Bratři byli tudíž muži svých sester, avšak zapovídal se pohlavní styk rodičů s dětmi
- c) Rodina *punaula*, která již nepřipouštěla pohlavní styk mezi členy jednoho a téhož rodu, a to ani vzdálenými, pouze však ze strany mateřské. Manželství však ještě neexistovalo jako faktická ani jako formálně právní instituce. Otec znám nebyl, avšak otcové známí byli.
- d) Dalším vývojovým stupněm byla pravděpodobně rodina *matriarchální* a až následně měla údajně jako další vývojový stupeň vzniknout rodina *patriarchální, velká rodina*. Konečnou formou je rodina *individuální* či *monogamická*.

1.1.2 Římská rodina

Římská rodina (*familia*) byla v klasickém chápání poněkud vzdálena dnešnímu pohledu na více či méně trvalé uskupení jisté skupiny osob, svázaných zpravidla pokrevními vztahy – klasická římská rodina byla totiž pojímána nejen jako společenství osob, ale jako jednota osob i majetku, v níž dominantní postavení představoval otec rodiny, hlava rodiny (*pater familias*). Tím mohl být pouze muž, dospělý Říman, který

nebyl právně svázán se svou původní rodinou. Prakticky to znamenalo, že jeho pater familias zemřel a nebo jej propustil z rodinného svazku tím, že ho pomocí zvláštní procedury tzv. emancipoval. Pokud takový muž uzavřel řádné římské manželství a z tohoto manželství se narodily děti, vznikala skutečná římská rodina a takový muž se definitivně podle práva ocital v pozici hlavy rodiny.

Římané chápali manželství jako svazek uzavíraný v zájmu muže. Účelem manželství bylo zabezpečit trvání rodu, takže pro existenci manželství se vyžadoval úmysl muže vzít si ženu a mít ji jako manželku a matku legitimních dětí. Tato vůle manžela byla nezbytnou podmínkou trvání manželství. Pro vznik manželství, resp. rodiny sice nebyla vyžadována zvláštní procedura, avšak mocensko-právní pouto, které římská rodina reprezentovala, spočívalo na *třech okruzích práv a povinností, jimiž byla hlava rodiny vybavena*.¹

První z nich představovalo moc nad manželkou. Podle toho, zda manžel tuto moc získal či nikoli, rozlišovali Římané dva typy manželství: manželství přísné a manželství volné. V manželství přísném se manželka stávala jak osobně, tak majetkoprávně zcela podřízenou manželovi. Pokud sám manžel však ještě podléhal moci svého otce, dostávala se jeho žena právně do jeho područí. V případě, že byl manžel již osobou právně nezávislou, dostávala se manželka zcela do právní, ale i ekonomické závislosti na něm. Římané dokonce označovali její postavení za stejné, v němž se posléze ocitaly děti narozené v tomto manželství. Manželka, matka těchto dětí byla označována za jakoby dceru svého manžela. Do úplného vlivu manžela mohla manželka vstoupit buď formou sakrálního obřadu, nebo mohla být symbolicky koupěna od svého otce a nebo manžel neformálně podržel moc nad manželkou tím, že po dobu jednoho roku manželka setrvala v manželství. Jestliže se nevzdálila ze svého bydliště nejvíce na tři noci, vznikalo po uplynutí dvanácti měsíců také v tomto případě manželství přísné. Toto manželství pak znamenalo i jednoznačnou majetkovou podřízenost manželky manželovi. V manželství volném si žena zachovala majetkovou nezávislost na manželovi.

¹ VESELÁ, Renata et.al. Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2003, IBSN 80-86432-48-3, s. 54

Druhým z nich byla otcovská moc nad dětmi, která vznikala ve starém Římě narozením dětí v řádném manželství, osvojením a nebo uznáním vlastních dětí, které se narodily mimo manželství. Tato moc byla velmi široká a původně zahrnovala i právo otce disponovat s životem a smrtí podřízených dětí, včetně možnosti uznat za své narozené dítě, odložit je, prodat nebo nechat adoptovat.

Třetím z nich byla moc ovládat osoby, které se v rodině nacházely dočasně, a to z nejrůznějších důvodů. Mohlo jít například o pachatele deliktů, kteří měli poškozenému nahradit spáchanou škodu, dlužníky nebo otroky.

Pokud mluvíme o vzniku manželství ve starém Římě, musíme také zmínit možnosti jeho zániku. Manželství zanikalo přirozeně smrtí jednoho z manželů, ale mohlo skončit také tím, že manžel upadl do otroctví a stal se podle práva pouhou věcí. Staří Římané znali také institut rozvodu. Nešlo však o rozvod v dnešním slova smyslu, ale tak, jak manželství neformálně vůlí manžela žít s manželkou jako s matkou legitimních dětí vzniklo, tak stejně neformálně ztrátou této vůle manželství zaniklo. Tuto svobodu rozvodu brzdily pouze dobré mravy nebo povinnost vrátit věno.²

1.1.3 Rodina tradiční společnosti

Rodina tradiční společnosti představovala základní stavební kámen sociální struktury. Rodina tvořila prostředí, v němž se odehrávala většina aktivit lidského života, a skrze rodinu byla uspokojována i většina potřeb společnosti: ekonomická, reprodukční, socializační i volnočasová. Přestože rodina představovala základní socializační jednotku, nebyla v tradiční společnosti výchova dětí vnímána jako specifická oblast života rodiny, ale výchova dětí byla pouze vedlejším produktem ostatních aktivit tradiční rodiny. Socializace v tradiční společnosti spočívala především v tom, že jedinec převzal stávající hodnoty komunity, což zaručovalo jeho začlenění do společnosti.

² VESELÁ, Renata et.al. Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2003, IBSN 80-86432-48-3, s. 55

1.1.4 Pozdně moderní společnost

Industriální revoluce nastartovala proces proměny tradiční sociální struktury. V důsledku nového způsobu ekonomické produkce se proměnila i pozice rodiny jako autonomní jednotky, což ovlivnilo i její socializační funkci. Odchod muže za práci vykonávanou mimo prostředí rodiny znamenal narušení přirozeného procesu výchovy, která probíhala mezi otcem a dětmi při společné činnosti. Toto oddělení prostředí práce a rodiny se odrazilo zejména v předávání profesních znalostí mezi otcem a synem. Ve stejném historickém období došlo k rozvoji institucionalizace vzdělávání a stát tak převzal jednu z rolí, které dříve plnila rodina.

S pokračující urbanizací a stále narůstající prostorovou i psychickou vzdáleností mezi rodinou a prací také narostl generační rozdíl ve způsobu trávení volného času. Významnou úlohu zde hrál i vznik komerčně produkováné zábavy, specializující se na odlišné věkové skupiny, která přispěla k narušení společných mezigeneračních aktivit a tím ke ztížení možnosti přirozeného mezigeneračního předávání hodnot, znalostí a dovedností. V procesu modernizace došlo k převzetí těchto funkcí rodiny institucemi moderního státu. Na důvěru se přitom ale jaksi pozapomnělo. Pozdně moderní společnost je charakterizovaná komplexností, nejistotou a rizikem a přitom potřebuje tohoto neviditelného tmelu více než jakákoli předchozí společnost.

K dalšímu významnému posunu v přebírání rodinných aktivit společenskými institucemi došlo v souvislosti s narůstajícím nástupem žen do zaměstnání v druhé polovině 20. století.³

1.1.5 Socialistický způsob života

Tento způsob života byl založen zejména na hodnotách kolektivismu, které znamenaly zajištění bezpečí a jistot a odnaučovaly jedince i rodiny odpovědnosti. Tato státní péče však nebyla definována jako pomoc jedincům či rodinám v jejich osamostatnění, ale jednalo se spíše o vyvlastnění rodiny, neboť pro upevnění moci bylo nezbytné rozbít starou strukturu rodinných sítí a postavit se do čela populace homogenizované jednotným statusem zaměstnance. Veškeré ideologie jsou nepřátelské

³ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 28

rodině v tom smyslu, že ji interpretují a využívají pro vlastní cíl. Vzhledem k tomu, že stát neplnil slíbené funkce, které rodině odebral, došlo k přirozené revitalizaci tradičních velkých rodinných sítí. Rodina v další fázi do určité míry kolonizovala stát tím, že použila státní síť pro vlastní prospěch.⁴

1.1.6 Současná rodina

V dnešní společnosti se výchova stává z vedlejšího produktu fungování tradiční rodiny specifickou oblastí, samostatnou institucí života rodiny a společnosti. To může na první pohled znít velmi slibně. Vznikají zde však dva základní problémy. V první řadě jsou rodinné vztahy v moderní době méně stabilní a rodina tedy není schopná zajistit takové prostředí bezpečí a důvěry jako v tradiční společnosti. V druhé řadě je to problém mnohosti rolí, které jedinec v moderní společnosti zastává. Společenské instituce se tak vždy obracejí k určité specifické potřebě nebo schopnosti jedince, ale nikdy jej nepojímají jako celistvou osobnost.

Tento problém „rozkouskování člověka“ se promítá významně právě do oblasti výchovy a vzdělávání, neboť v současné společnosti neexistuje žádný činitel, který by se obracel k dítěti jako celistvé osobnosti. To má za následek nejen nedostatek sociálního i psychického zázemí pro dítě, ale vede i k tomu, že nikdo není nucen přebrat odpovědnost za jeho komplexní výchovu.⁵

1.2 Historie nesezdaného soužití

V současnosti je nejvíce přijímaná definice nesezdaného soužití, kterou uvádí Ivo Možný. Podle něj se jedná o soužití dvou osob opačného pohlaví v podmínkách jako v manželství bez toho, aby byl jejich vztah oficiálně stvrzen manželstvím. Podmínkami jako v manželství se myslí společný život, sdílení domácnosti, společné hospodaření, společné plány do budoucna. Je ovšem obtížné vymezit, co jsou to „podmínky jako v manželství“, protože existuje více typů nesezdaného soužití. To je

⁴ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 35

⁵ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 30

v současnosti preferováno, jako moderní varianta partnerského života, která je typická zejména pro novou společenskou situaci, v níž mladí lidé nepotřebují svůj vztah formálně stvrzovat.

Forma soužití mimo manželství není v historii nic nového. Většina starověkých národů znala více druhů manželství, vedle tradičního manželství existovalo i více forem soužití. Evropská společnost formovaná křesťanstvím prosazovala monogamii jako jediný možný způsob soužití, naopak islámské země umožňovaly a umožňují muži mít několik manželek nejdnou. Určitou protiváhou k monogamii byl konkubinát, který byl vytvořen ve starověkém Řecku a Římě. Do roku 445 př. n. l. byly zakázány sňatky mezi patricii a plebejci a do roku 212 n. l. byla zakázána manželství mezi Římany a příslušníky jiných národů. Manželství vojáků byla zakázána úplně. Z těchto důvodů docházelo k soužití osob mimo manželství. Důvodem konkubinátu byly i různé překážky manželství, jako příbuzenství, rozdíly ve stavu, rozdíly v náboženství. V době císařství se manželství a konkubinát srovnávaly a děti narozené mimo manželství byly uznány za legitimní.

Pro feudální společnost, která byla silně ovlivněna křesťanstvím, byla typická monogamie, svátost manželství a jeho nerozlučitelnost za života manželů. Jakákoliv jiná než manželská soužití byla považována za hřích a osoby, které žily v těchto svazcích, byly zavrženy jako ty, které kazí morálku. Tito lidé stáli často na okraji společnosti. Za prohřešky proti pravidlům církve byli trestáni postavením na pranýř či vypálením cejchu. Protože však byla feudální společnost rozvrstvena do společenských vrstev, stejným způsobem se nepřistupovalo ke všem prohřeškům. Vysoká šlechta která nedodržovala nastavená církevní pravidla toto neplatilo. Postavení královských milenek bylo dokonce velmi častou a také prestižní záležitostí.⁶

⁶ KINCL Jaromír, SKŘEJPEK Michal, URFUS Valentin. Římské právo. 2. dopl. a přepr. Praha: C H. Beck, 1995, IBSN 80-7179-031-1, str. 154

1.3 Dílčí závěr

V tradiční společnosti stál vztah na vzájemných závazcích, dnes je vztah založen na svobodě. V tradiční společnosti byly vztahy určovány zejména partnerskými a rodičovskými povinnostmi, jakož i dalšími sociálními závazky. Oproti tomu jediným kritériem čistého vztahu (tj. vztah založený nikoli na nutnosti, ale na volbě) je vztah sám. V okamžiku, kdy přestane jednoho z partnerů uspokojovat, pozbývá smyslu a je ukončen. Jak je tedy možné zakoušet pocit důvěry a bezpečí, je-li vztah neustále vystaven riziku ukončení ze strany jednoho z partnerů? Takovýto vztah zřejmě slouží k budování vlastní osobnosti, což je dosti sobecká motivace, avšak jen minimálně uspokojí pocit bezpečí.

Proces modernizace probíhal ve dvou fázích. V první fázi moderní doby (od poloviny 19. stol. do poloviny 20. stol.) probíhalo tzv. tranzitivní období, v němž měli k individualizaci přístup pouze někteří jedinci, zejména muži. Individualizace se odehrávala především ve veřejném prostoru prostřednictvím profese. Instituce školy a rodiny si stále zachovávaly silný socializační vliv. Toto období se označuje za emancipační. Příchod druhé fáze modernity znamenal individualizaci i pro ženy, zejména ve vzdělání. Vstupem žen do veřejného prostoru došlo k ovlivnění společnosti ženským viděním světa a zároveň k určité psychologizaci společnosti. Modernizaci provázela pocit odosobnění, kdy veřejné instituce přebraly tradiční role členů rodiny.

Sociální vazba byla v předmoderní společnosti stabilní díky hierarchizovanému systému komunit (rodina, vesnice, církve, království). Tento princip nerovnosti ale nemůže být základem otevřené demokratické společnosti, která je postavena na ideálu rovnosti výchozích podmínek a svobodě jedinců. Jak bylo zmíněno výše, tolerance k odlišnosti má význam pouze tehdy, je-li tato odlišnost svobodně zvolena.⁷

⁷ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 32

2 Jak si lidé hledají a vybírají partnera

2.1 Sociobiologický a ekonomický přístup

Mnozí muži i ženy vědí, že výběr životního partnera představuje složitý proces. Proto nepřekvapí, že i v sociálních a biosociálních vědách existuje nepřeborné množství teorií a vysvětlení, proč a jak se lidé zamilovávají, s kým vstupují do manželství nebo naopak, proč se rozvádějí a hledají nového partnera.

2.1.1 Sociální a psychologické, etologické a biosociální pohledy

Sociální a psychologické vědy zdůrazňují vliv norem, rodinných vzorů a bariér mezi společenskými skupinami, nebo úlohu rozumu a racionální kalkulace při volbě partnera. Etologické a biosociální vědy naopak vyzdvihují biologickou stránku lidského chování a výběr životního partnera chápou jako součást širší reprodukční strategie. Mezi těmito dvěma přístupy panuje často nezdravá řevnivost a již více než století se marně diskutuje o tom, zda lidské chování určuje prostředí a výchova, anebo zda a nakolik je naopak dědičné. I když zástupci obou táborů často brání svá stanoviska velmi vehementně a tvrdí, že důkazy o sociální nebo genetické podmíněnosti lidského chování vyvracejí stanovisko jejich odpůrců. Každý člověk se špetkou zdravého rozumu ví, že se v lidech mísí obojí, že na lidské jednání působí mnoho vlivů.⁸

2.1.2 Sociobiologické, etologické či evoluční psychologické pohledy

Tyto pohledy zdůrazňují, že člověk je bytostí s vrozenými instinkty. Manželství a partnerské chování jsou úzce spjata s rozením dětí a reprodukcí a patří proto podle biosociologů a etologů mezi základní domény, ve kterých se tato lidská genetická a instinktivní výbava projevuje. Instinkty a genetická výbava člověka podle nich mimo jiné vysvětlují, proč se téměř univerzálně mužům líbí krásné ženy a proč jsou ženy přitahovány bohatými muži. To, že muži zdůrazňují u svých partnerek fyzickou přitažlivost, zatímco na ženy víc zapůsobí úspěch a bohatství než vzhled, není jen lidová moudrost, ale i skutečnost potvrzovaná sociologickými, psychologickými nebo antropologickými výzkumy již od třicátých let 20. století. To, že muži hledají mladé krásné ženy a ženy hledají bohaté muže, bylo navíc potvrzeno ve všech kulturách, které

⁸ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 38

se dosud zkoumaly. Neznamená to samozřejmě, že mužům jde jen o to, jak žena vypadá a ženám jen o peníze a že ostatní charakteristiky partnera jsou zcela nedůležité.

Muži i ženy chtějí rovněž inteligentního, zodpovědného, důvěryhodného a loajálního partnera, ženy ale navíc očekávají, že správný muž je současně dobře situovaný a pracovitý a muži si přejí, aby jejich partnerka nebyla jen vtipná, charakterní a inteligentní, ale aby byla ještě navíc krásná. Relativní univerzalita této skutečnosti rovněž neznamená, že by význam vzhledu a bohatství byl důležitý ve všech kulturách stejně, nebo že by se v jednotlivých dobách neměnil.

Evoluční psychologové se naopak ptají, zda muži spíše nehledají moc a bohatství, protože vědí, že si tak získají krásné ženy, po kterých touží. Sociální a strukturní vysvětlení totiž podle nich nedovedou vysvětlit např. fakt, že vysoce úspěšné ženy s nadprůměrnými příjmy zdůrazňují úspěch a příjmy svých partnerů ještě víc než ženy s nízkými příjmy. Proč jsou tedy krása žen a bohatství mužů podle sociobiologických teorií tak důležité při výběru partnera? Sociobiologové to vysvětlují rozdílnými reprodukčními charakteristikami a investicemi mužů a žen.⁹

Biologické vysvětlení partnerského a rodinného chování má nepochybně svoje limity. Člověk je sociální bytost a mnohé z jeho chování je naučené a ovlivněné normami společnosti, ve které vyrůstá a žije. To platí i o partnerském, sňatkovém a rodinném chování.

2.1.3 Ekonomický pohled

Jedním z nejvýznamnějších nebiologických přístupů je tzv. teorie racionální volby, která se původně rozvíjela na poli ekonomie, ale později pronikla i do sociologie. Jejím průkopníkem je nositel Nobelovy ceny za ekonomii Gary S. Becker. Jako ekonom vysvětluje veškeré lidské jednání pomocí užitku a ceny a předpokládá, že výhodnost či nevýhodnost určitého chování a životních alternativ určuje trh. Lidé se podle této teorie chovají racionálně a jednají způsobem, který maximalizuje užitek a minimalizuje náklady. Užitek, který manželství mužům a ženám přináší, závisí na službách a zboží dvojího druhu: těch, které si domácnost může koupit na trhu a těch, které sama

⁹ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 39

produkuje. Vlastní produkce domácnosti přitom zahrnuje celou škálu činností a služeb: jídlo, prestiž, lásku, zdraví, životní styl, ale především děti a jejich kvalitu, protože vlastní potomci jsou podle Beckera jedinou komoditou, kterou si nelze koupit. A právě snaha mít co nejkvalitnější děti je klíčová při výběru partnera.

Ženy jsou tradičně vychovávány k tomu, aby pečovaly o domácnost a děti a muži k tomu, aby vydělávali peníze. Zvyšuje to jejich efektivitu a komparativní výhodu v dané oblasti. Racionalita tak vede ženy k tomu, aby vyhledávaly schopné muže s vysokými příjmy a muže k tomu, aby hledali mladé, zdravé a plodné ženy, které se vyznají v domácnosti a výchově dětí. Problémem teorie racionální volby je, že lidé v reálném životě nezvažují všechny alternativy najednou a při rozhodování o konkrétním muži či ženě např. nevědí, zda v budoucnosti potkají nějakou lepší partii.¹⁰

2.2 Vliv rozvodu rodičů na životní dráhu dětí

Stále větší podíl dětí v České republice prožije část dětství v neúplných či rekonstruovaných rodinách. Tzv. sociální osiření je dnes mnohonásobně častější než faktické osiření úmrtím jednoho z rodičů. Následující část pojednává o vlivu rodinných zkušeností dětí získávaných v dětství a dospívání a spojených s rozvodem rodičů na jejich rodinné chování v období jejich dospělosti, konkrétně pak na otázku mezigeneračního přenosu rozvodového chování.

Vysoká úroveň rozvodovosti vede k neustálému růstu počtu dětí, které si do svého života odnášejí zkušenost s rozvodem svých rodičů. V průběhu let 1960–1990 se v České republice podíl rozvedených bezdětných manželství, která představují zhruba 30% všech rozvedených manželství, téměř neměnil. Vzrůstalo naopak zastoupení rozvedených manželství se dvěma dětmi – podíl rozvedených manželství se dvěma dětmi byl v roce 1990 o 7% vyšší než v roce 1960.

¹⁰ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 40-42

Vznik neúplné rodiny s sebou přináší otázky týkající se vlivu této nové situace na děti, které v rodině žijí. V rodinách tohoto typu se setkáváme s větším množstvím problémů, mezi něž patří mimo jiné zhoršení ekonomické a sociální situace rodiny a řada z nich se bezprostředně dotýká právě dětí. V naprosté většině případů je neúplná rodina tvořena pouze matkou s dětmi, chybí zde socializační vliv otce. Tato situace je ještě posílena faktem feminizace školství, kdy je dítě od útlého dětství obklopeno převážně ženami. Často také dochází ke změně postoje matky i širšího sociálního okolí k dítěti a jeho chování i celkový emočně sociální vývoj se začíná odlišovat od vývoje dětí vyrůstajících v úplných rodinách.

V neúplných rodinách se setkáváme převážně s rozvedenými rodiči, kdy je druhý rodič většinou naživu, což činí situaci neúplné rodiny komplikovanější než v minulosti, neboť děti v průběhu dětství a dospívání procházejí složitějšími rodinnými vztahy. Nové uspořádání rodin po rozvodu klade zcela jiné požadavky na oba rodiče, děti i na každého dalšího dospělého, který do takové rodiny nově vstupuje. Opětovnými sňatky rozvedených rodičů, kteří mají děti z předchozího manželství a s novým partnerem zakládají znovu rodinu, vznikají složitější vazby v rámci rodinného systému.¹¹

2.2.1 Mezigenerační přenos rozvodového chování

Ve veřejném mínění byly dlouhou dobu neúplné rodiny pokládány za nevhodné pro vývoj dětí které v nich vyrůstají, ale i v nedávné době se setkáváme s nejednotnými reakcemi vztahujícími se k tomuto fenoménu.

Jednu z teoretických koncepcí v této oblasti rozvinula klinická psycholožka Judith Wallerstein. Na základě dlouhodobého studia a hloubkových rozhovorů s více než 6 000 dětmi a jejich rodiči dochází k závěru, že rozvod podstatně ovlivňuje celou životní dráhu jedince. Po rozvodu je všechno jiné – dětství, dospívání i dospělý život. Dospělí, kteří v dětství prožili rozvod rodičů sebou nesou výjimečnou zkušenost, která je výsledkem působení dvou odlišných rodin a přechodu mezi nimi. Jejich život začal v úplné rodině, jež jednoho dne zmizela a byla nahrazena sérií zvrátů. Další část života poté prožili v rodině po rozvodu, jejíž podoba může nabývat řady forem.

¹¹ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 176-177

Rozvod představuje pro dítě kumulativní zkušenost, jejíž hlavní vliv se neobjevuje během dětství nebo dospívání. Zintenzivňuje se především v dospělosti spolu s tím, jak se jednou z hlavních otázek stávají vážné partnerské známosti. Vliv zkušenosti s rozvodem rodičů se zesiluje v době, kdy nastává čas vybrat si životního partnera a vytvořit vlastní rodinu. Děti se neidentifikují pouze se svojí matkou a otcem jako samostatnými jedinci, ale také se vztahem mezi nimi. Absence dobrého příkladu tak negativně ovlivňuje hledání lásky a důvěrnosti. Úzkost vede u řady z nich ke špatným rozhodnutím ve vztazích, rychlému vzdávání se v situaci, kdy se objeví nějaké problémy nebo dokonce vyhýbání se partnerským vztahům obecně.¹²

Druhou, zcela protikladnou koncepci předkládá psycholožka Judith Rich Harris, která vychází z teorie behaviorismu a vývojové psychologie. Ta ve své práci uvádí, že chování a jednání rodičů má pouze malý vliv na budoucí podobu uspořádání života jejich dětí. Polovina změn v chování a osobnosti dítěte je totiž podle autorky způsobena genetickou dědičností a druhá polovina je připisována především vlivu vrstevnické skupiny. Vyrůstání v neúplné rodině tak ve skutečnosti není příčinou negativních jevů, které jsou u dětí z těchto rodin pozorovány. Na pozadí těchto výsledků Harris dochází k závěru, že dědičnost, nikoli zkušenost z dětství, je faktorem, který ovlivňuje manželské a potažmo rozvodové chování dětí.

V souvislosti se zkoumáním psychických dopadů někteří autoři dospěli k názoru, že rozvod sice zvyšuje riziko problémů, ale většina lidí, jejichž rodiče se rozvedli, tyto problémy nepociťuje. Mnoho dětí vyrůstajících v neúplné rodině, nebo nevlastní rodině tak není rozpadem manželství svých rodičů dlouhodobě vážně poškozeno.

Jiní autoři naopak na základě svých výzkumů dokládají, že rozvod rodičů výrazně ovlivňuje psychiku lidí i v dospělosti. Rozvod je zkušeností, která transformuje celý budoucí život dítěte. Ať je konečný výsledek dobrý nebo špatný, celá životní dráha jedince je hluboce změněna právě zkušeností s rozvodem rodičů. Předpokládá se, že děti

¹² HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 178

z rozvedených manželství budou častěji volit nesezdané soužití, protože budou více váhat, než založí dlouhodobý partnerský vztah.¹³

2.3 Vliv životní úrovně a životního stylu

2.3.1 Životní úroveň

Životní úroveň představuje poměrně širokou souhrnnou sociálně ekonomickou kategorii, do níž lze zahrnout prakticky cokoli, co podstatným způsobem ovlivňuje kvalitu života, ať už po materiální, či nemateriální stránce. V širším pojetí životní úrovně se často objevují i takové parametry, jako jsou osobní svoboda, demokratičnost politického systému, respekt k lidským právům, tolerance ve společnosti či úroveň solidarity.

Po roce 1989 prošla životní úroveň obyvatelstva českých zemí hlubokými a komplikovanými změnami. Dramaticky se na ní projevil zejména ekonomický vývoj v období tzv. radikální ekonomické reformy na přelomu let 1990 a 1991. V souvislosti s podnikáním, privatizací, majetkovými restitucemi a jinými jevy, které se nově objevily v období transformace, vznikly a rychle zvyšovaly svou váhu nové typy příjmů, často významně a nezřídka i mnohonásobně převyšujících běžný standard. Zvětšily se také rozdíly v samotných mzdách, které dosud tvoří hlavní zdroj příjmů domácností a které byly za doby státního socialismu silně znivelizovány. Rozšíření možností osobního rozvoje a seberealizace spolu s likvidací nebo zeslabením působení někdejších „vymožeností“ socialismu vytvořily předpoklady ke změně rodinného i reprodukčního chování.¹⁴

Určitá část mladých lidí se díky vhodné kvalifikaci ocitla mezi nejlépe placenou vrstvou obyvatelstva. Ti se při vysokém pracovním příjmu buď nechtějí „dělit s partnerem“ nebo hledají partnera obdobně dobře situovaného, případně své příjmy

¹³ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 179

¹⁴ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str.268-270

utrácejí za nové náročné koníčky, jako jsou luxusní vozy, cestování, osobní počítače, náročná audiovizuální technika.

Na druhém pólu spektra stojí mladí lidé s kvalifikací, o kterou buď není zájem vůbec v místě jejich bydliště, nebo je špatně placená a to jak v soukromém, tak státním sektoru. Může přitom jít o vysoce kvalifikovanou práci. Ani tito mladí lidé, pokud přistupují k životu odpovědně, nemají velké vyhlídky na sňatek a založení rodiny. Objektivním, ve městech pak zvláště hlavním důvodem odkládání vstupu do manželství, je pak nedostatek finančně dostupných bytů.

Mezi životními cíli mladých lidí je založení rodiny až na třetím místě za dominující seberealizací v práci a za materiálním zabezpečením. V celkovém kontextu však nemusí jít o odmítání založení rodiny a priori, ale také o názor, že dobrá práce a dobré hmotné zabezpečení má založení rodiny předcházet. Pokud tomu tak není, není vhodné do manželství spěchat.¹⁵

2.4 Dílčí závěr

Nikdy nebyla česká společnost tak zjevně a sebevědomě různorodá, nikdy v ní nežilo vedle sebe tolik různých skupin, životních stylů a nikdy nenabízela takový individualizovaný výběr životního způsobu jako v současné době. Muži i ženy se jen obtížně rozhodují založit rodinu a mít děti, rodina s dětmi znamená odpovědnost, obětavost a určité odříkání, což není v souladu se současným životním stylem. Přidává se k tomu i faktor ekonomický, který tuto volbu neusnadňuje.

Rozvod rodičů nepůsobí na pravděpodobnost rozpadu prvního manželství dětí přímo, nýbrž zprostředkovaně přes věk při začátku prvního partnerství a přes zvolenou formu partnerství, neboť nízký věk při začátku partnerského života či při vstupu do manželství je jedním z významných předznamenání jeho pozdějšího rozpadu. Lze předpokládat, že důsledky rozvodu mohou být poněkud odlišné pro děti vyrůstající v posledních desetiletích, kdy se rozvod stal obvyklým a společensky akceptovaným

¹⁵ KUČERA, M., FIALOVÁ L. Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989. Sociologický ústav AV ČR, 1996, IBSN 80-85950-07-3, str. 52

jevem, než pro děti, jež zažily rozvod rodičů dříve. To otevírá široké možnosti pro další výzkum, neboť pouze ten může potvrdit či vyvrátit názory týkající se změny společenských podmínek jako intervenující proměnné ve vztahu mezi rozvodem rodičů a rodinným chováním dětí.

Výběr životního partnera je složitá záležitost, v níž hrají roli emoce, sociální normy, očekávání, zkušenosti z rodiny, ale i naše genetické předpoklady a vrozené sklony. Každá z předkládaných teorií poukazuje na jednu část složitého procesu a je potřeba ji vnímat ne jako izolovanou pravdu, ale jako součást většího celku.¹⁶

¹⁶ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, str. 188

3 Formy partnerského soužití

3.1 Manželství

Manželství je vztahem životních partnerů, muže a ženy, kteří v něm zaujímají významné role. Jde o vztah dynamický, v němž se s věkem manželů a změnou rodinných funkcí v průběhu doby trvání manželství mění i náplň rolí, jež manželé zastávají. Již od svého vzniku je manželství významným a výjimečným milníkem v lidském životě. Dnes samozřejmě odlišným, než v minulosti, jelikož výběr partnera se stal svobodnou volbou. Manželství představuje základ pro vytvoření rodinného zázemí. Manželská role se stává součástí osobní identity, přináší nové zkušenosti.

3.1.1 *Filosofická definice*

Filosofická definice manželství říká, že člověk existuje jako muž a žena v rozdílnosti, která se neomezuje na tělesnost, nýbrž vtiskuje se a proniká do celého jeho duševního prožívání. Vlastnosti manželství – jednota a nerozlučitelnost, vyplývají z obsahu a smyslu láskyplné oddanosti. Ty lze naplnit pouze vůči jednomu jedinému člověku, dále ze zodpovědnosti manželů vůči dětem, jež vzešly z manželského spojení a mají nárok na bezpečí v lůně rodiny a na lásku obou rodičů.¹⁷

3.1.2 *Legislativní definice*

V zákoně o rodině se předpokládá, že manželství je uzavřeno na základě dobrovolného rozhodnutí obou partnerů, předpokládá se, že partneři chtějí vytvořit harmonický, pevný a trvalý životní svazek. Je požadováno, aby před uzavřením manželství znali své charakterové vlastnosti a zdravotní stav. Ten, kdo chce uzavřít manželství, musí dosáhnout určitého stupně fyzické a morální vyspělosti. Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství.

Moderní manželství 19. a 20. století se pod tlakem mnohých ekonomických, společenských a hodnotových změn začalo podstatně odlišovat od své předešlé podoby. Na rozdíl od minulosti jej lidé začali uzavírat z lásky či náklonnosti k partnerovi a touhy

¹⁷ BRUGGER, Walter. Filosofický slovník 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, IBSN 80- 86432-10-6, str. 227

založit rodinu, ne pro vnější účel, jako bylo zajištění pokračování pokrevní linie, nebo rodu, ekonomického zajištění, či spojení rodin z různých zájmů. Romantická láska, která nebyla v 18. století s manželstvím vůbec spojována, se stává nedílnou součástí manželství. V té době také instituce manželství ztrácí své někdejší společenské funkce a začínají se rozvolňovat role a normy předepsané partnerům. Sňatek se stává otázkou svobodné volby, není předem dohodnutý, ani výhradně iniciovaný muži. Ženy bojují o to, aby ve vztahu měly rovnoprávné postavení. Velkou změnou se stává povolení rozvodu manželství.

Formální (volné) manželství je fenomén, který je alternativou k manželskému životu. Partneři spolu bydlí (v některých případech také ne), mají děti, společný majetek a o nic z toho se nechtějí dělit. Ke druhému partnerovi je pojí už jen papír, který podepsali na úřadě, nebo slib v kostele. Připomínkou manželství jsou už jen formuláře, do kterých se v kolonce rodinný stav píše vdaná nebo ženatý. City, láska, nic z toho už mezi nimi není, jen pouhý papír, který je formalitou. Druhý partner obvykle na podobný návrh přistupuje pod tlakem. Je to pro něj kompromis, který mu nevyhovuje, ale kvůli finanční závislosti nebo kvůli dětem na něj přistoupí. Odborníky byl tento vztah popsán jako *fungující manželství*, ve kterém partneři žijí spolu, ale zároveň si nic nezakazují, v ničem se navzájem neomezují. Může ale takovýto vztah fungovat? Ve většině případů je to vždy začátek konce manželství.¹⁸

3.2 Nesezdané soužití

Nesezdané soužití patří mezi jednu z alternativních forem soužití, je výrazným znakem proměny populačního chování. Soužití mimo manželství není samo o sobě něčím, co by historie neznala, ale dnešní nesezdaná soužití jsou zcela novým sociálním jevem. Začala se rozšiřovat ve skandinávských zemích v 60. letech 20. století, kde jsou institucionalizovaná jako běžná forma svazku.

Název „nesezdané soužití“ je jednou z možností, jak nazvat partnerské soužití bez uzavření sňatku. Dalšími termíny, jež používají zahraniční odborníci pro toto označení, jsou „společné soužití“, „kamarádké manželství“, „dvoustupňové manželství“, „manželství na zkoušku“ atd.

¹⁸ KLIMEŠ, Jeroným. Partnerství a rozchody. Praha: Portál, 2005, IBSN 80-7367-045-3, str. 147

Termín, který je většinou přijímán, je právě „nesezdané soužití“ neboli „nesezdaná kohabitanace“, v demografii je užíváno termínu faktické manželství. Jedná se o formu soužití dvou jedinců opačného pohlaví, kteří žijí v podmínkách jako v manželství bez toho, aby byl jejich vztah oficiálně stvrzen manželstvím. Podmínkami jako v manželství se myslí společný život, sdílení domácnosti, společné hospodaření, společné plány do budoucna. Pokud budeme charakterizovat toto soužití, jde o soužití individualizované, orientované na seberealizaci každého z partnerů, soužití umožňující pocit individuální svobody a výrazné osobní identity. Manželství je často vnímáno jako více omezující pro individualitu jedince než nesezdané soužití.

Je mylnou představou, že volnost v nesezdaném soužití vede k větší stabilitě. Chybějící rozvodová bariéra, která je v případě manželství, může být příčinou řady ukvapených rozhodů. Někteří partneři právě tuto volnost považují za výhodu, neboť v něm nezůstávají z vnějšího přinucení, ale z osobní oddanosti.

Nesezdané soužití můžeme vnímat jako významný prostředek sociálního učení a prostředek přípravy na soužití v párovém vztahu, může přispět k odpovědnější volbě budoucího partnera pro založení rodiny. Na základě alternativy manželství – soužití bez uzavření sňatku se zvyšuje věk v době sňatku a prvního porodu.

V podstatě můžeme hovořit o čtyřech základních podobách nesezdaného soužití:

- a) Soužití porozvodové, což je soužití lidí, kteří prošli rozvodem a kteří nemíní uzavírat nový sňatek.
- b) Soužití snoubenecké, které nastává u těch partnerů, kteří někdy – v blízké či vzdálenější budoucnosti pomýšlejí na to, že se vezmou. Tento druh soužití je tedy moderní variantou cesty do manželství.
- c) Soužití dočasné, které může nastat v případě dvou mladých lidí, již teprve začínají svou milostnou a sexuální dráhu a ještě nepomýšlejí na sňatek – nahrazuje zde dobu „chození spolu“ v tradičním vzorci. Nebo vzniká v době po rozvodu, kdy rozvedený/rozvedená ještě nepomýšlí na nové manželství, ale nechce žít sám/sama, a tak si dočasně nachází partnera/partnerku. Tento vztah může končit v manželství, ale také rozpadem kohabitanace a navázáním kohabitanace další.

- d) Soužití na místo manželství, tedy soužití mladých lidí, kteří nemíní uzavřít sňatek. Je to forma vztahu rozvinutého skandinávského typu, v němž se i rodí děti.¹⁹

Vstup do manželství již není tak výraznou prioritou mladých lidí, zejména mladých žen, jako dříve, protože získali jiné možnosti realizace a osobního rozvoje, které vypadají na první pohled mnohem atraktivněji, než život v páru se starostmi o vlastní domácnost a rodinu. Předčasný sňatek, zvláště je-li jeho důvodem těhotenství snoubenky a následné narození dítěte, může znamenat konec všech životních plánů, jejichž obzor se netušeně, vlastně ze dne na den, v roce 1990 rozšířil.²⁰

3.3 Singles

Fenomén „singles“ je dočasné nebo trvalé rozhodnutí žít jako jedinec. Tento typ je charakteristický enormním důrazem na pracovní kariéru a spíše než celoživotní strategií je dočasnou snahou profesionálně se prosadit, zajistit si kariérní postup a snížit tak míru ekonomické nejistoty.

V životě mnohých dnešních mladých lidí mezi 20 – 30 rokem věku chybí vlastní rodina a děti, které v období reálného socialismu byly považovány za základní znaky dosažení dospělosti a osamostatnění se od rodičů. Zdá se, že se v současnosti stále více prosazuje touto bezdětnou charakteristikou daná životní etapa, která ukusuje z fáze rodinného života s dětmi chápané donedávna většinou populace jako dospělost. V české republice dochází v současnosti k razantnímu nárůstu podílu svobodných žen do 30 let věku a přetrvává růst podílu rozvedených mužů vlivem rostoucí rozvodovosti již od 30 let věku.

Z psychologického hlediska překážkou, která se objevuje s prodlužujícím se „singlovským obdobím“ je postupná ztráta schopnosti partnerského soužití a přizpůsobení se jinému člověku. To bezprostředně souvisí s trendem samostatného

¹⁹ HAMPLOVÁ, Dana, PIKÁLKOVÁ, Simona. Manželství, nesezdané soužití a partnerský vztah: současná česká společnost. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, IBSN není, str. 58

²⁰ KUČERA, M., FIALOVÁ L. Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989. Sociologický ústav AV ČR, 1996, IBSN 80-85950-07-3, str. 52

bydlení, které bylo před rokem 1989 spíše neobvyklé, protože mladí lidé odcházeli od rodičů většinou přímo do svých nově zakládaných rodin (respektive často zůstávali se svými zakládanými rodinami v bytě s rodiči).

Singles často udržují nějakou formu pravidelných a mnohdy dlouhodobých vztahů (ačkoliv sebe charakterizují jako single, tj. bez partnera/partnerky), které jsou uskutečňovány alternativně, např. na čistě sexuální nebo přátelské bázi, a nejsou pro ně klasickými partnerskými vztahy chápanými do budoucna jako základ pro případné založení rodiny. Tito lidé často upřednostňují jiné formy seberealizace než směřování k rodině a jakési pudově a sobecky motivované genetické sebereplikaci prostřednictvím biologických potomků, protože utváření partnerských vztahů je pro ně pouze jednou z částí mozaiky života, která nemá určovat a podmiňovat ty ostatní. Zdá se, že v současnosti nejde tak výrazně o to, že mají lidé větší tendenci zůstat sami bez partnera nebo partnerky, ale spíše o to, že mnohdy opravdu tak úplně sami nejsou a že tou skutečnou otázkou je spíše přizpůsobení tradičního uspořádání soužití potřebám společnosti, tak jak se změnila s pádem reálného socialismu, tedy, že jde o vznik a prosazování se alternativních uspořádání vztahů k tradičním partnerským vztahům.²¹

3.4 Osamělý rodič

Obecně zažitý termín „svobodná matka“ se již příliš často nepoužívá a pomalu zaniká. Dnes již není neobvyklé, že s dítětem žije osaměle jeho otec, případně, že rodiče dítěte nejsou sezdáni. Zákon pracuje s termínem „osaměle žijící rodič“ a „neprovdaná matka“ (zákon již nerozlišuje, zda s dítětem žije sám otec nebo matka).

3.4.1 Definice osamění

Zákonná definice „osamělého“ rodiče (zaměstnance) je uvedena v ustanovení § 350 Zákoníku práce, který říká, že: „osamělými se rozumějí neprovdané, ovdovělé, nebo rozvedené ženy, svobodní, ovdovělí nebo rozvedení muži a ženy i muži osamělí z jiných vážných důvodů, nežijí-li s druhem, popřípadě s družkou.“ Za „neprovdanou

²¹ TOMÁŠEK, Marcel. Singles-film.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-21]. Konec tradiční rodiny?. Dostupné z WWW: www.singles-film.cz/index.php

matku“ je považována každá žena mající dítě, která neuzavřela manželství s mužem, jehož otcovství bylo k dítěti již určeno nebo jehož otcovství k dítěti je pravděpodobné.

Současná společnost se neustále vyvíjí ve všech oblastech lidského života. Změny samozřejmě zaznamenávají i vztahy mezi lidmi, názory na to, co bylo před určitým časem společensky neúnosné, se rychle mění. Není proto překvapující, že i postoje k problematice neprovdaných žen se proměnily a v současné době je postavení svobodných matek ve společnosti vnímáno rovnocenně s postavením matek, které porodily děti ve svazku manželském. Přestože u nás není podíl svobodných matek k matkám provdaným tak vysoký jako např. ve Skandinávii, i u nás se tento trend promítnul mimo jiné i do oblasti právní úpravy rodinného práva.

Přestože mezi svobodnou matkou a otcem jejího dítěte nevzniká v žádném případě vztah, který by bylo možno srovnat se vztahem mezi sezdaným mužem a ženou, zákon přiznává neprovdané matce taxativně vymezené nároky vůči otci svého dítěte. Tato úprava pramení mimo jiné i z faktu, že naše společnost nediskriminuje a nečiní rozdíly mezi dětmi, které se narodily z manželství a které se narodily matce neprovdané. Dítě by nemělo doplácet ani materiálně ani citově na to, že jeho rodiče nejsou manžely. Po matce nelze spravedlivě žádat, aby náklady, které jsou spojeny s těhotenstvím a porodem nesla sama, jenom z toho důvodu, že fyziologicky je to ona, kdo dítě nosí a porodí. Otec dítěte musí nést následky svého chování, tedy to, že zplodil dítě a je povinen podílet se na nákladech, které matce vznikají. Právní úprava nároku neprovdané matky má především ochranný charakter a napomáhá také matce, která nežije v harmonickém vztahu s otcem svého dítěte, aby zátěž související s těhotenstvím a porodem mohla částečně přenést i na otce dítěte a to i za situace, kdy se otec nechce na těchto nákladech podílet.

Podle zákona o rodině je otec dítěte, za kterého není matka dítěte provdána, povinen jednak přispívat matce přiměřeně na úhradu výživy po dobu dvou let a dále i na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím. Příspěvek na úhradu výživy by měl být stanoven tak, aby byl schopen pokrýt všechny důvodné potřeby matky, a pro jeho přiznání není relevantní, zda-li je matka na výživu otce svého dítěte odkázána, či zda-li je schopna se uživit sama. Pro přiznání příspěvku na výživu je pouze důležité, aby se matce snížily příjmy a to v souvislosti s jejím těhotenstvím a porodem. Zákon omezuje

dobu poskytování příspěvku na dobu nejvíce dvou let, přičemž nestanoví počátek této lhůty. Praxe se sjednotila na názoru, že počátek lhůty může běžet nejdříve od začátku těhotenství a nejpozději porodem. Zákon však ve snaze o zachování klasického modelu rodiny v zásadě větší zvýhodnění osamělým rodičům neponechává.²²

3.5 Homosexuální vztahy

Termín „homosexuální“ se používá pro označení sexuálních vztahů mezi osobami stejného pohlaví, přičemž tyto vztahy mohou být pouze citové nebo zahrnovat i pohlavní styk. Homosexuálně orientovaný muž je označován jako gay, homosexuálně založená žena, jako lesbická žena. Bisexualita je určitou prostřední variantou mezi homosexuální a heterosexuální identifikací. Bisexualitou rozumíme stav, v jehož důsledku je jeho nositel, bisexuál, pohlavně vzrušován a přitahován přibližně stejně silně osobami obou pohlaví. Bisexuálové myslí i cítí rovnocenně oběma způsoby. O přitažlivosti partnerů u nich nerozhoduje pohlaví, ale atraktivnost vzhledu osoby, způsob jejího chování, vyjadřování a osobní kultury. O vytvoření hlubšího a pevného vztahu, nemají často zájem ani psychosexuální předpoklady.

V současné době lze postoje společnosti k homosexualitě označit za dobré. Ještě nedávno však byla homosexualita hodnocena a často i léčena jako závažná psychická porucha, bez ohledu na kvalitu psychosexuální adaptace jedince a tedy i na objektivní potřebu této léčby. Již dávno však vyvstala otázka, lze-li tak rozšířený a v kultuře lidstva zakořeněný jev, kterým je homosexualita, vůbec považovat za deviaci, zejména pokud je jedinec se svou erotickou orientací vyrovnán. Homosexuální orientace, s níž je její nositel smířen a vyrovnán, již tedy není považována za nemoc či zdravotní poruchu. Homosexuálně orientovaný muž či žena mohou být psychicky naprosto zdravými, dobře adaptovanými, úspěšnými jedinci a jejich práce může být velkým přínosem pro společnost.²³

²² JANITOROVÁ SIXTOVÁ, Kateřina; VLÁČIL, David. Babyweb.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-21]. Svobodná matka. Dostupné z WWW: www.babyweb.cz

²³ STEHLÍKOVÁ Džamila, PROCHÁZKA Ivo, HROMADA Jiří. Homosexualita, společnost a AIDS v ČR, Praha: Sdružení organizací homosexuálních občanů, 1995, IBSN není, str. 13

Nikdo neví, jaké je a bylo přesné procentuální zastoupení homosexuálů v různých kulturách v minulosti i v přítomnosti. Střízlivé odhady počítají asi se třemi až čtyřmi procenty u mužů a s jedním procentem u žen. Mnoho mužů, kteří pro partnerství preferují ženy, mohou nicméně mít jako náhradního sexuálního partnera muže, buď kvůli neschopnosti získat ženu, nebo kvůli dočasnému omezení přístupu k ženám, například při pobytu ve vězení.²⁴

Homosexualita není jednotný jev. Například lesbismus a mužská homosexualita mají zcela odlišnou povahu a dráhu vývoje. Mužská sexuální orientace bývá obvykle zaměřena jednostranně a ve vývoji jedince se objevuje časně, zatímco ženská sexualita se po celý život projevuje mnohem častěji jako kolísavá. Mužská sexualita je například rozšířena bimodálně – většina mužů je buď heterosexuální, nebo homosexuální a mezi nimi je nepatrné procento bisexuálů. Ženská sexuální orientace se naproti tomu spojitě mění od vysoce heterosexuální přes několik stupňů různě bisexuální po výlučnou preferenci partnerek stejného pohlaví.

Další rozdíl spočívá v tom, že ženy dovedou orientaci snadněji měnit, což je důkazem jejich větší sexuální poddajnosti. Například začnou manželstvím, porodí děti ve středním věku, později přepnou způsob života na lesbický. I když někteří muži „přiznají barvu“ až poté, co se společensky předpisově oženili se ženou, která je ve skutečnosti sexuálně nepřitahovala, mužská primární sexuální orientace se zřejmě nastavuje v relativně časném stadiu života a jen zřídka se změní z jednoho pohlaví na druhé. Jak je to s homosexualitou je záhada lidského partnerského soužití a empirická nevyřešená hádanka evoluční teorie.²⁵

²⁴ BUSS David. Evoluce touhy Praha: Dauphin a Volvox Globator, 2009, IBSN 978-80-7272-214-3 a 978-80-7207-754-0, str. 110

²⁵ BUSS David. Evoluce touhy Praha: Dauphin a Volvox Globator, 2009, IBSN 978-80-7272-214-3 a 978-80-7207-754-0, str. 310-316

3.6 Přirozené modely lidského společenství

3.6.1 *Monogamie*

Monogamie je soužití jednoho muže a jedné ženy. Jedním ze základních problémů evoluční sexuologie je odpověď na otázku, zda je člověk přirozeně monogamní nebo polygamní. Výzkumy zatím svědčily pro tvrzení, že zatímco muži jsou vrozeně promiskuitní, ženy jsou spíše monogamní. Badatelé to odvozovali především z dat, podle kterých jsou muži v trvalých svazcích více nevěrní než ženy. Roli ve větší promiskuitě mužů, jejich touze po větší pestrosti sexuálních partnerek a s tím související jejich zvýšené tendenci vstupovat do anonymních sexuálních kontaktů, hraje skutečnost, že investice žen do potomků je podstatně větší než investice mužů.

Rozbor anatomických rozdílů rovněž podporuje tvrzení, že člověk není monogamním živočišným druhem. Monogamie je přitom obecně v živočišné říši velmi vzácná a objevuje se pouze tam, kde je z hlediska reprodukce výhodnější starat se o mláďata společně (Wright, 1995). Ze 4000 druhů savců vytváří trvalejší dvojice jen 3 %, tedy jen několik desítek druhů. Náš model monogamního manželství je tedy ze statistického hlediska spíše výjimečný. I tam, kde existuje nucená monogamie, je přitom většinou povolena monogamie seriálová, tedy možnost rozvodů a nových manželství, nebo jsou tolerovány mimomanželské vztahy. Už samotná existence zákonů chránících monogamní manželství přitom svědčí o jeho nepřirozenosti – tyto zákony by byly zbytečné, kdyby lidé byli přirozeně monogamní.

3.6.2 *Polygamie*

Polygamie je soužití více než dvou partnerů, dělí se dále na *polygynii* (soužití jednoho muže s více ženami) a *polyandrii* (soužití jedné ženy s více muži).

Polygynie – pravděpodobnost polygynie se zvyšuje i s přítomností patogenů v prostředí. Když je jich více, jako je tomu například v tropickém pásmu, bude pravděpodobnost polygynních svazků vyšší, protože ženy volí raději být druhou či třetí manželkou geneticky kvalitního, tedy vůči infekcím odolného muže, než jedinou manželkou muže geneticky méně kvalitního. Dalším faktorem určujícím tento model

soužití je rozložení bohatství ve společnosti. Verner a Willson už v roce 1966 zavedli model tzv. polygynního prahu, podle kterého preference žen pro monogamii souvisí s relativními rozdíly v bohatství mužů v dané populaci – když jsou tyto rozdíly velké, ženy upřednostňují možnost stát se druhou ženou bohatého než jedinou ženou chudého muže. V moderních společnostech se tato tendence projevuje například v tom, že muži s vyšším statusem a větším majetkem mají vyšší počty mimomanželských vztahů.

Zvláštností má i polygynie praktikovaná v muslimských zemích. Islám povoluje mnohoženství, ve většině zemí však povoluje nejvíce čtyři manželky (sám Mohamed jich však měl podstatně více). Nejčastěji se zde ovšem vyskytuje bigamie, kdy manžel si k manželce přivede další, obvykle mladší ženu. Vyskytuje se zde však i model soužití s další ženou, kromě zákonné manželky, nejčastěji se služebnou, tzv. konkubinát. Rovněž zde existuje vztah na pomezí manželství a konkubinátu, tzv. nájemné manželství – právní vztah na dobu určitou (na jednu noc, na dovolenou nebo i na delší dobu), s finanční odměnou pro ženu. Je to v podstatě jistá forma prostituce, protože obyčejnou prostituci islám nepovoluje.

Polyandrie, tedy soužití více mužů s jednou ženou, je u druhu Homo sapiens velmi vzácná, není pro člověka jako živočišný druh zřejmě vlastní a vyskytuje se pouze v extrémních ekologických podmínkách. Polyandrie se dodnes vyskytuje v určitých částech Indie, v Himalájích (Tibet, Kašmír, Sikkim), v severní Nigérii, na Markézách a v okolí Kandy na Srí Lance.²⁶

Výjimečně se setkáváme i se soužitím několika mužů a několika žen, tedy s polygynandrií. Na rozdíl od polygynie nezvyšuje reprodukční úspěch mužů a s rostoucím počtem manželů se proporcionálně nezvyšuje ani reprodukční potenciál žen (je v podstatě jedno, zda ženy mají za rok styky s jedním nebo se stovkou mužů, donosí vždy jen jedno dítě). Tento model soužití proto představuje pouze velmi speciální řešení určitých ekologických a ekonomických podmínek. Vyskytuje se pouze tam, kde muži mají sníženou možnost podporovat své manželky a potomky z důvodu omezení přírodního charakteru nebo omezeného přístupu ke zdrojům.

²⁶ WEIS Petr. Modely partnerského soužití u druhu Homo sapiens, dostupné z www.opetmuzem.cz

3.7 Dílčí závěr

Dříve tradiční vzorec cesty do manželství, a to: láska – chození spolu – sňatek – pravidelný sex – děti, je v dnešní době značně pozměněn. Fáze námluv bývá nahrazena nesezdaným soužitím, kterému i dnes, doufejme, že ve větší míře předchází láska. Sňatek už není podmínkou sexuálního života a bývá vynecháván, takže není žádnou výjimkou nesezdané soužití s dětmi. Více než jedna třetina v současnosti narozených dětí se rodí mimo manželství, jehož uzavření není pro dnešní rodiče důležité a zdá se, že v něm nevidí žádný důležitý faktor v socializaci dítěte. Tradiční rodina se stává uspořádáním života spíše už jen u menšiny lidí v České republice.

Dnešní mladí lidé jsou také mnohem méně monogamní a nesezdané soužití jim dává v tomto ohledu možnost větší svobody. Stále více se v dnešní době vyskytuje seriálová monogamie, tedy možnost rozvodu a uzavření dalšího manželství, nebo tolerování mimomanželských vztahů. V lidském společenství bylo a stále ještě je praktikováno také polygamní soužití, které ovšem v naší společnosti není legalizováno, což samozřejmě neznamena, že není v nějaké podobě praktikováno.

Legalizováno a dnes již také upraveno zákonem je oproti tomu v České republice soužití homosexuální. Ještě na začátku devadesátých let byla homosexualita obecně v naší republice považována za nemoc, přičemž příčiny homosexuální orientace nejsou ještě zdaleka dořešenou otázkou. Již mnoho let se pracuje na výzkumech sexuální orientace lidí a dnes je jasné, že homosexualita má původ ve složitém souboru psychických, genetických a hormonálních faktorů.

Dalším fenoménem, který se vyskytuje v posledních letech v naší společnosti, je fenomén „singles“, kdy stále více žen i mužů do 30 let věku zůstává bez stálého partnera, nebo vlastní rodiny a mnohdy už také volí tuto cestu jako celoživotní. Důvodem této životní volby může být zaměřenost na osobní rozvoj, pracovní kariéru, vysoké příjmy, které v dnešní době u mladých lidí také nejsou vzácností, a tak se může stát, že jedinec se nehodlá dělit o své zdroje s partnerem a zakládat rodinu. Opačným a zcela protikladným příkladem volby života bez partnera a rodiny může být skutečnost, že jedinec není schopen se svými příjmy, životními podmínkami, případně ze zdravotních důvodů uživit a zabezpečit partnera a rodinu. Stále více mladých lidí se

v dnešní době také osamostatňuje a odchází z domácnosti rodičů v mnohem pozdějším věku, než tomu bylo například před rokem 1990. Jedním z důvodů tohoto trendu je, že v současnosti stále více mladých lidí studuje na vysokých školách a tím se prodlužuje jejich nástup do zaměstnání, získání finančních prostředků na vlastní bydlení a samostatnou existenci.

Úplný závěr teoretické části ještě doplňuji o statistické údaje, které ukazují vývoj sňatečnosti, rozvodovosti a porodnosti v letech 1989 až 2009.

Tabulka č.1 Demografické údaje v České republice

	1989	1990	1995	2000	2005	2009
Počet obyvatel k 31. 12. (v tis. osob)	10 362	10 364	10 321	10 267	10 251	10 507
Sňatky	81 262	90 953	54 956	55 321	51 829	47 862
Průměrný věk svobodných ženichů	24,6	24,0	26,7	28,9	30,8	32,0
Průměrný věk svobodných nevěst	21,8	21,4	24,6	26,5	28,1	29,2
Sňatky na 1000 obyvatel středního stavu	7,8	8,8	5,3	5,4	5,1	4,6
Rozvody	31 376	32 055	31 135	29 704	31 288	29 133
Průměrná délka trvání manželství (roky)	10,1	10,3	10,5	11,0	12,2	12,5
Podíl rozvedených manželství s nezletilými dětmi (v %)	72,1	72,2	71,0	64,2	61,4	57,8
Úhrnná rozvodovost (v %)	37,2	38,0	38,4	41,4	47,3	46,7
Rozvody na 1000 obyvatel středního stavu	3,0	3,1	3,0	2,9	3,1	2,8
Živě narození	128 356	130 564	96 097	90 910	102 211	118 348
z toho mimo manželství	10 141	11 167	14 947	19 792	32 409	45 954
z toho mimo manželství (v %)	7,9	8,6	15,6	21,8	31,7	38,8
Živě narozené děti podle věku matek při porodu:						
do 19 let	17 467	18 405	10 609	4 468	3 502	3 614
nad 40 let	665	702	707	749	1 276	1 987
Průměrný věk matky při narození dítěte	24,8	24,8	25,8	27,2	28,6	29,4
Průměrný věk matky při narození prvního dítěte	22,5	22,5	23,3	24,9	26,6	27,4

Zdroj:ČSÚ

Z uvedených statistických údajů vyplývá, že sňatečnost za posledních 20 let poklesla téměř o polovinu. Počet sňatků se dostal dokonce na nejnižší úroveň od vzniku samostatné Československé republiky. Průměrný věk vstupu do manželství u mužů i žen se v uvedeném mezidobí zvýšil o 7,4 let. Rozvodovost vzrostla i přesto, že se věk při vstupu do manželství zvýšil a dá se tedy předpokládat, že do manželství vstupují již vyzrálejší jedinci, kteří měli možnost se vzájemně poznat a tím by se rozvodovost mohla spíše snižovat, ovšem jak ukazují výsledky statistických údajů, opak je pravdou. Počet narozených dětí nejvíce poklesl v letech 1995 – 2000, a to téměř o 40 tis. živě narozených dětí. V roce 2009 se již počet narozených dětí opět zvýšil a rozdíl činí cca o 12 tis. živě narozených dětí méně, než v roce 1990. Z tohoto stavu se ovšem můžeme radovat jen částečně, neboť se dramaticky zvýšil počet dětí narozených mimo manželství, a to čtyřnásobně.

Tento vývoj v naší společnosti a možné dopady na další generace jistě nemůže nechat chladným žádného sociologa, pedagoga, psychologa a další odborníky z těchto oblastí, zabývající se nejen vývojem společnosti, ale také člověkem jako osobností. Jak vyplývá z teoretické části této práce, byl již tento vývoj prozkoumán, popsán a zdůvodněn z mnoha možných pohledů, s různými závěry a předpoklady dalšího vývoje.

Praktická část

4 Empirický průzkum

4.1 Stanovení cíle a metody průzkumu

Cílem průzkumného šetření bylo co možná nejobektivnější zjištění, jakou formu partnerského soužití preferují v současnosti mladí lidé, zda jejich volbu nějak ovlivňuje rodinné prostředí ve kterém vyrůstali, případně zda má rozvod rodičů vliv na budoucí volbu partnerského soužití. Dalším cílem je bylo na základě průzkumu získat názory mladých lidí, jaké výhody a nevýhody vidí v manželství a jaké v nesezdaném soužití. Objektem zájmu rovněž bylo, jaká kritéria jsou důležitá pro volbu partnera.

Téma této bakalářské práce – Preference formy partnerského soužití u mladých lidí – jsem si zvolila z toho důvodu, že mně jednak zajímá a dále je to téma velice široké, není oborově specializované a tím se nabízela možnost snadnějšího přístupu k informacím potřebným ke zpracování práce. Toto téma se dá rovněž zkoumat z mnoha různých pohledů.

Jednou z nejčastějších metod empirického průzkumu v sociálních vědách je metoda dotazníkového šetření. K naplnění stanovených cílů byla rovněž tato forma použita, a to z důvodu, že dotazníkové šetření umožňuje získání dat od velkého množství respondentů najednou, je zcela anonymní a předpokládá se tedy, že respondenti budou odpovídat pravdivě a výsledky šetření tedy tak mohou mít větší vypovídací hodnotu, než u jiných metod.

Mimo výše uvedených cílů byly stanoveny hypotézy, které mají rovněž vypovídat o postoji mladých lidí k manželství, nesezdanému soužití a faktorech, které vedou k příslušné volbě soužití či partnera. Otázky v dotazníku jsou sestaveny tak, aby následující hypotézy buďto potvrdily, anebo vyvrátily.

4.2 Stanovení hypotéz, sestavení dotazníku a průběh šetření

4.2.1 Stanovení hypotéz

1. Mladí lidé v současnosti preferují nesezdané soužití na zkoušku a manželství uzavírají později jen v případě, když jim společný život vyhovuje.
2. Nesezdané soužití volí více jedinci se špatnou zkušeností s manželstvím svých rodičů.
3. Nesezdané soužití preferují více muži s vyšším vzděláním, nebo příjmy, než ženy ve stejném postavení.
4. Těhotenství, nebo narození dítěte je důvodem k uzavření manželství spíše pro ženy, než pro muže.
5. Partnera si mladí lidé vybírají podle toho, jak dokáže ekonomicky zabezpečit je samotné, případně budoucí rodinu, na lásce, fyzické přitažlivosti či porozumění jim až tak nezáleží.

4.2.2 Sestavení dotazníku a průběh šetření

Dotazník byl sestaven tak, aby otázky směřovaly jednak k naplnění cíle průzkumného šetření a jednak, aby odpovědi respondentů napomohly k potvrzení, či vyvrácení stanovených hypotéz.

Dotazník obsahuje 12 otázek a jeho přesné znění je uvedeno v příloze č.1 této práce. Dotazník byl zveřejněn na webových stránkách www.vyplnto.cz, které jsou určeny pro širokou veřejnost k možnosti umístění dotazníků za účelem získání dat pro vlastní soukromé průzkumy. Dotazník byl zveřejněn v období od 26.2.2011 do 12.3.2011. Respondenty jsem získávala tím, že jsem požádala kolegy, známé a přátele zda by mohli informovat o umístění mého dotazníku na webových stránkách mladé lidi ve svém okolí s tím, zda by byli ochotni jej vyplnit. Další formou získání respondentů bylo umístění informace na sociální síti facebook.

Dotazník vyplnilo 180 respondentů, a to 146 žen a 34 mužů. Výsledky průzkumného šetření jsou zpracovány v grafické a tabulkové verzi a jednotlivé výsledky jsou doplněny dílčím závěrem.

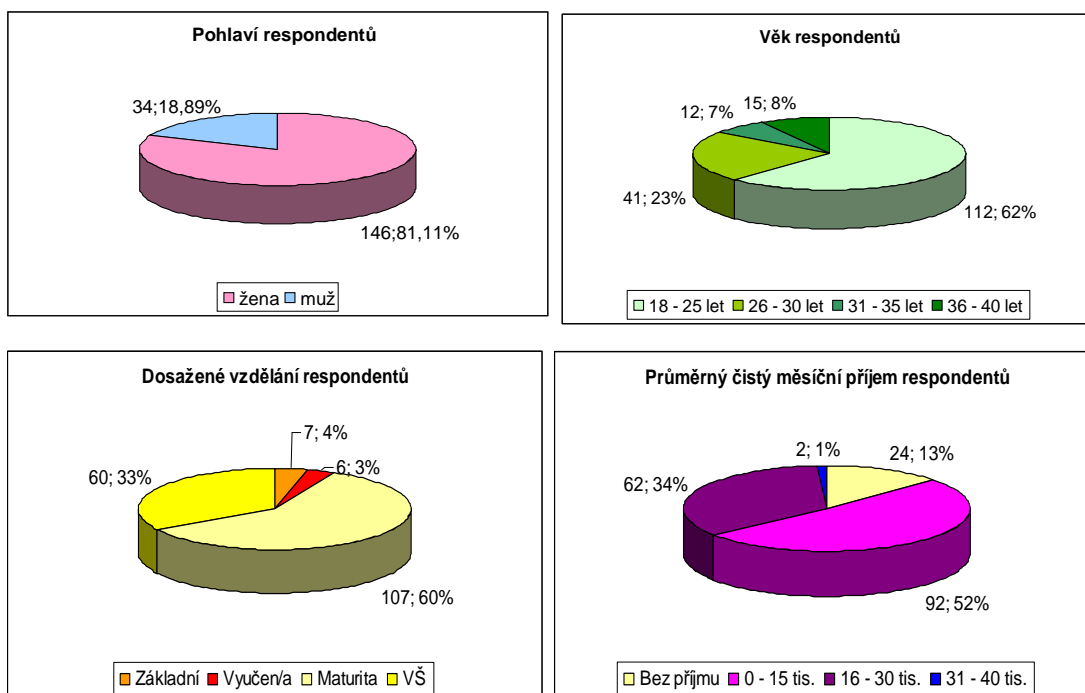
5 Vyhodnocení hypotéz

5.1 Charakteristika respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 180 respondentů, z toho 146 žen (81,1%) a 34 mužů (18,9%). Věk respondentů byl rozložen od 18 do 40 let. Nejvíce odpovídali lidé ve věku 18 – 25 let, a to ve 112 případech (62%). 41 respondentů (23%) bylo ve věkové kategorii 25 – 30 let, 27 respondentů (15%) v kategorii 30 – 40 let.

Co se týče dosaženého vzdělání, majoritní skupinou byli lidé s maturitou se zastoupením 107 respondentů (60%), 13 respondentů (7%) tvořili lidé se vzděláním nižším, 60 osob (33%) bylo vysokoškolsky vzdělaných. Předmětem zájmu byl rovněž průměrný čistý měsíční příjem. 13% respondentů uvedlo nulový měsíční příjem, do 16000 Kč pobírá 52% dotazovaných, vyšší příjmy má 35%. Tato rozdělení jsou názorně vykreslena v grafu č.11.

Graf č. 11: Charakteristika respondentů

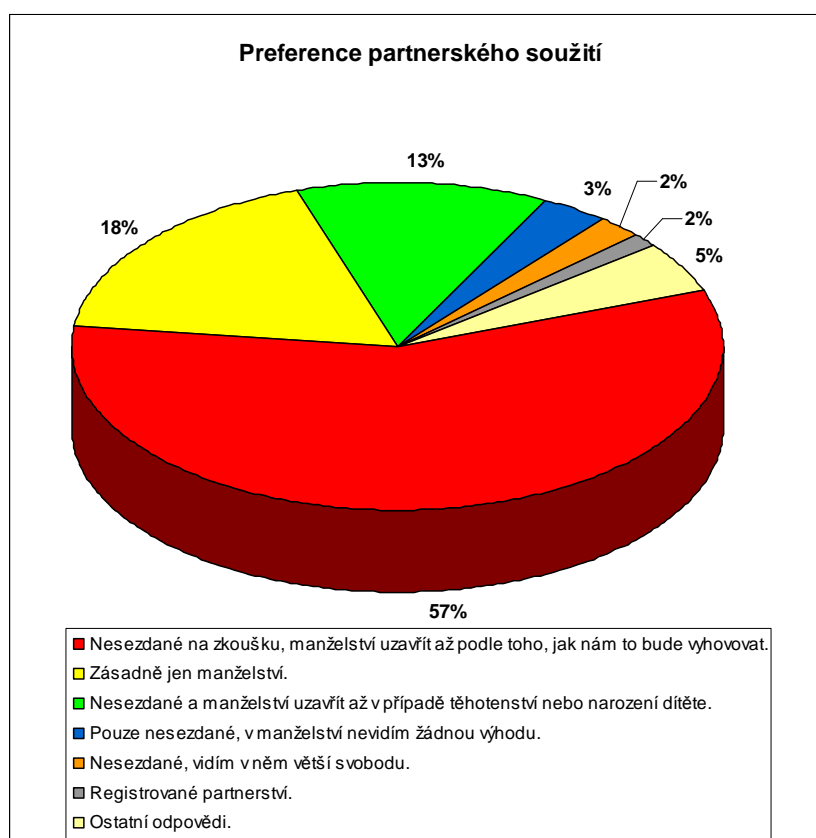
5.2 Hypotéza č. 1

Mladí lidé v současnosti preferují nesezdané soužití na zkoušku a manželství uzavírají později jen v případě, když jim společný život vyhovuje.

Tabulka č. 1: *Preference partnerského soužití u mladých lidí*

Upřednostňují soužití	Respondentů	% z celku
Nesezdané na zkoušku, manželství uzavřít až podle toho, jak nám to bude vyhovovat	106	57
Zásadně jen manželství	33	18
Nesezdané a manželství uzavřít až v případě těhotenství nebo narození dítěte	23	13
Pouze nesezdané, v manželství nevidím žádnou výhodu	6	3
Nesezdané, vidím v něm větší svobodu	4	2
Registrované partnerství	3	2
Ostatní odpovědi	5	5
Celkem	180	100

Graf č. 1: *Preference partnerského soužití u mladých lidí*

5.2.1 *Dílčí závěr*

Hypotéza byla potvrzena. Z grafu je jednoznačně patrné, že mladí lidé volí nejčastěji nesezdané soužití na zkoušku s tím, že manželství hodlají uzavřít až později, kdy si budou jisti, že si s partnerem navzájem vyhovují. Pro tuto alternativu je rozhodnuto 106 respondentů, tedy celých 57% dotazovaných. Za zmínku stojí také 13% podíl mladých lidí, pro něž je důvodem k uzavření manželství až zplození potomka. Oproti tomu jen 33 respondentů, tedy 18% dotazovaných preferuje jako formu partnerského soužití manželství. Pouze nesezdané soužití z různých důvodů zvolilo 5% respondentů.

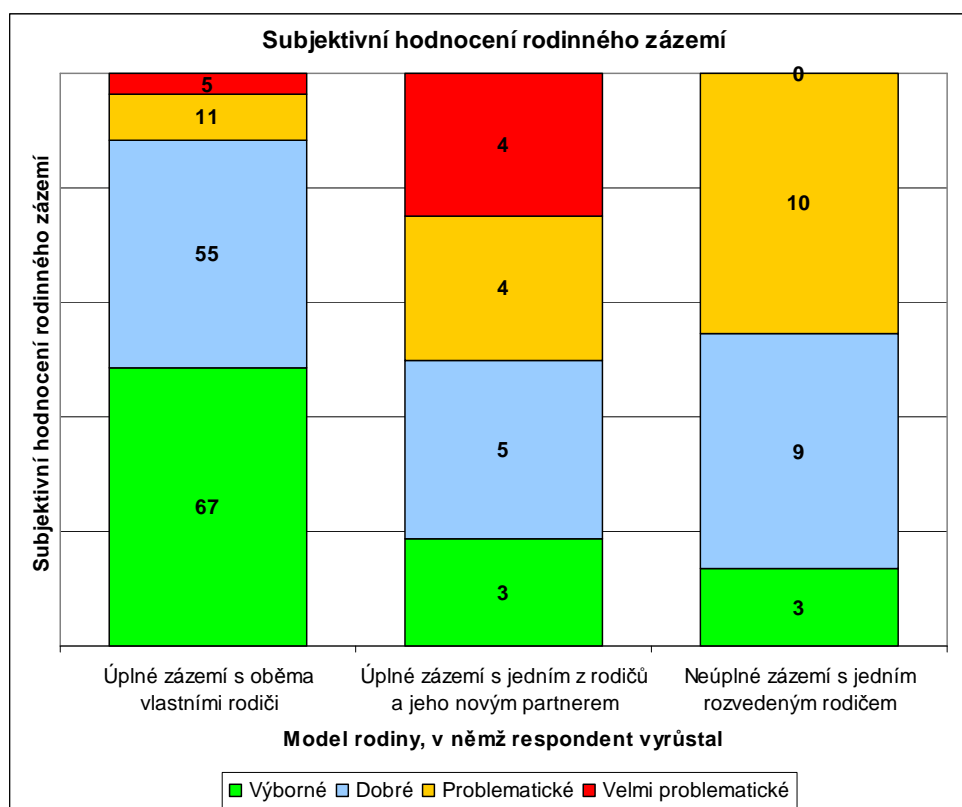
5.3 Hypotéza č. 2

Nesezdané soužití volí více jedinci se špatnou zkušeností s manželstvím svých rodičů.

Tabulka č. 2: *Subjektivní hodnocení rodinného zázemí v závislosti na jeho modelu*

Rodinné zázemí v období dětství	Subjektivní hodnocení				Celkem
	Výborné	Dobré	Problematické	Velmi problematické	
Úplné zázemí s oběma vlastními rodiči	67	55	11	5	138
Úplné zázemí s jedním z rodičů a jeho novým partnerem	3	5	4	4	16
Neúplné zázemí s jedním rozvedeným rodičem	3	9	10	0	22
Neúplné se svobodnou matkou, otcem	1	0	1	0	2
Jiné	0	1	1	0	2
Celkem	74	70	27	9	180

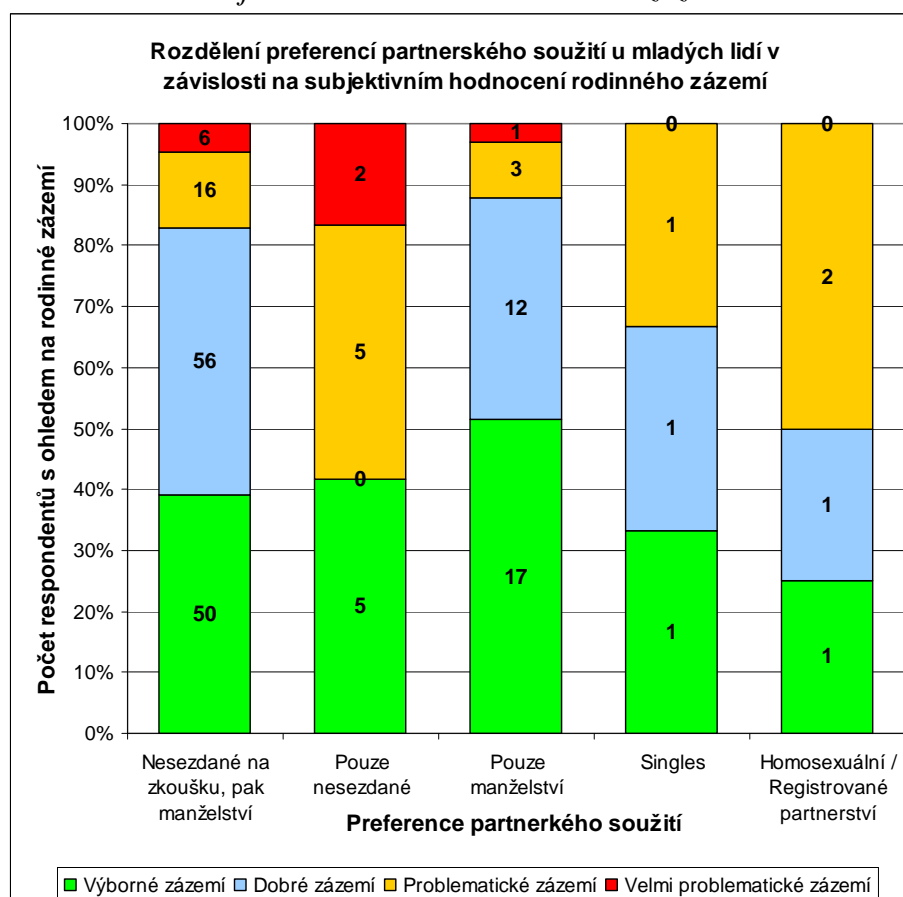
Graf č. 2: *Subjektivní hodnocení rodinného zázemí*

Tabulka č. 3: Rozdělení preferencí partnerského soužití u mladých lidí v závislosti na subjektivním hodnocení rodinného zázemí

Preferenze partnerského soužití	Subjektivní hodnocení rodinného zázemí	Výborné	Dobré	Problematické	Velmi problematické	Celkem
Nesezdané na zkoušku, pak manželství		50	56	16	6	128
Pouze nesezdané		5	0	5	2	12
Pouze manželství		17	12	3	1	33
Singles		1	1	1	0	3
Homosexuální / Registrované partnerství		1	1	2	0	4
Celkem		74	70	27	9	180

Graf č. 3: Rozdělení preferencí partnerského soužití u mladých lidí v závislosti na subjektivním hodnocení rodinného zázemí

5.3.1 *Dílčí závěr*

Hypotéza nemohla být potvrzena ani vyvrácena, jelikož ze 180 pouze 42 respondentů má zkušenost s rozvodem rodičů, a z těch subjektivně hodnotí rodinné zázemí jako problematické pouze 20 respondentů. Tyto výsledky bohužel nemají vypovídací hodnotu k objektivnímu vyvození závěru, zda má špatná zkušenost s manželstvím rodičů vliv na volbu partnerského soužití jejich dětí.

Obecně lze říci, že hypotéza byla vyvrácena. 80% respondentů s velmi dobrým, nebo dobrým rodinným zázemím totiž stejně preferuje buď pouze nesezdané, a nebo nesezdané partnerské soužití na zkoušku a manželství jen do budoucna připouští.

V případě této hypotézy bylo nejdříve nutné vyhodnotit, jak sami respondenti hodnotí rodinné zázemí, v němž vyrůstali, s ohledem na vztahy a model partnerského soužití svých rodičů. Z grafu č. 2 je patrné, že v případě úplné rodiny s oběma vlastními rodiči přes 84% respondentů hodnotilo své zázemí jako výborné či dobré. Došlo – li z nějakého důvodu k rozvodu rodičů, zkušenosti respondentů již tak dobré nejsou. V případě modelu úplné rodiny s jedním rodičem a jeho novým partnerem již výbornou nebo dobrou zkušenost uvedlo jen 50% respondentů, druhá polovina charakterizuje své rodinné zázemí jako více či méně problematické. Obdobně je tomu i v případě, že respondent vyrůstal pouze s jedním z rozvedených rodičů, za povšimnutí ale stojí, že v tomto případě hodnotilo své zázemí kladně o 5% více respondentů než v případě, kdy si rodič našel nového partnera.

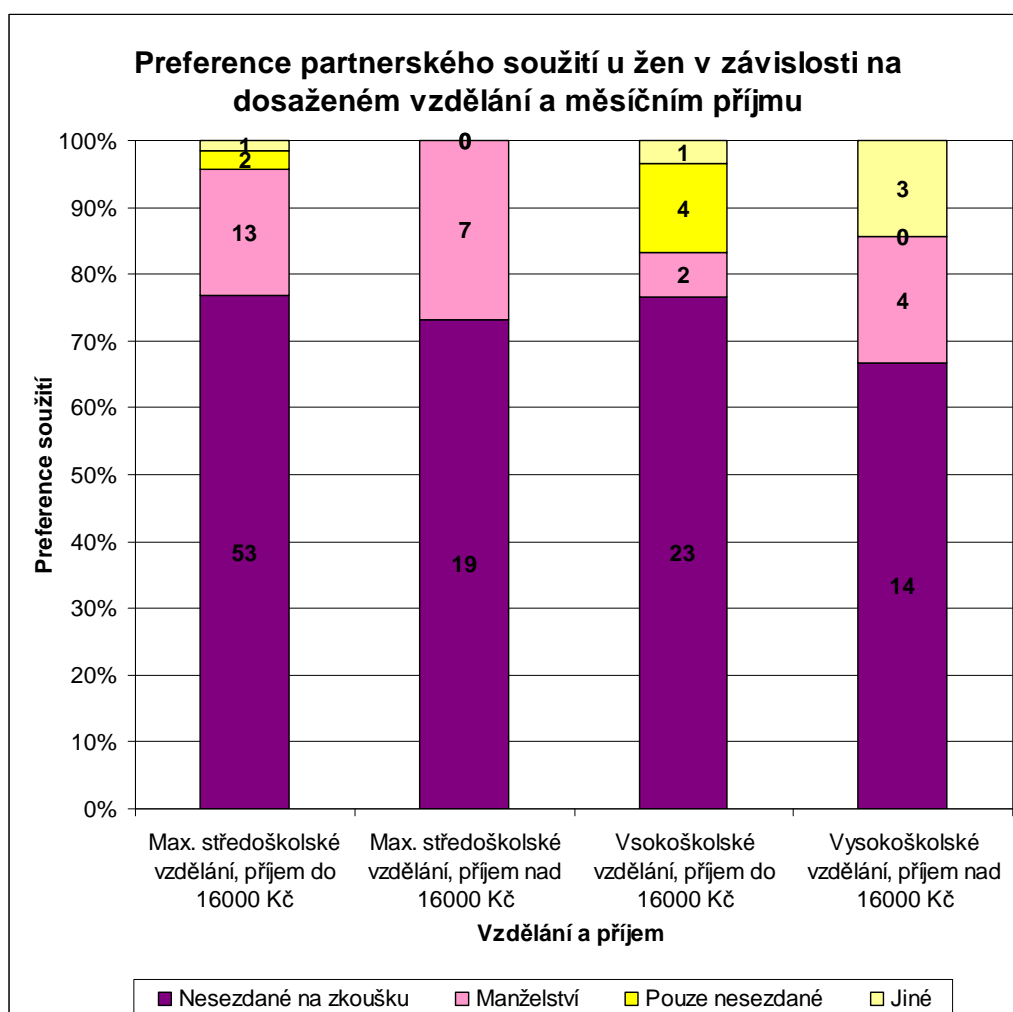
5.4 Hypotéza č. 3

Nesezdané soužití preferují více muži s vyšším vzděláním, nebo příjmy, než ženy ve stejném postavení.

Tabulka č. 4: Volba soužití u žen v závislosti na příjmu a dosaženém vzdělání

Podmínky			Volba soužití			
VŠ vzdělání	Příjem	Celkem	Manželství	Nesezdané na zkoušku	Pouze nesezdané	Jiné
ne	do 16000	69	13	53	2	1
ne	nad 16000	26	7	19	0	0
ano	do 16000	30	2	23	4	1
ano	nad 16000	21	4	14	0	3

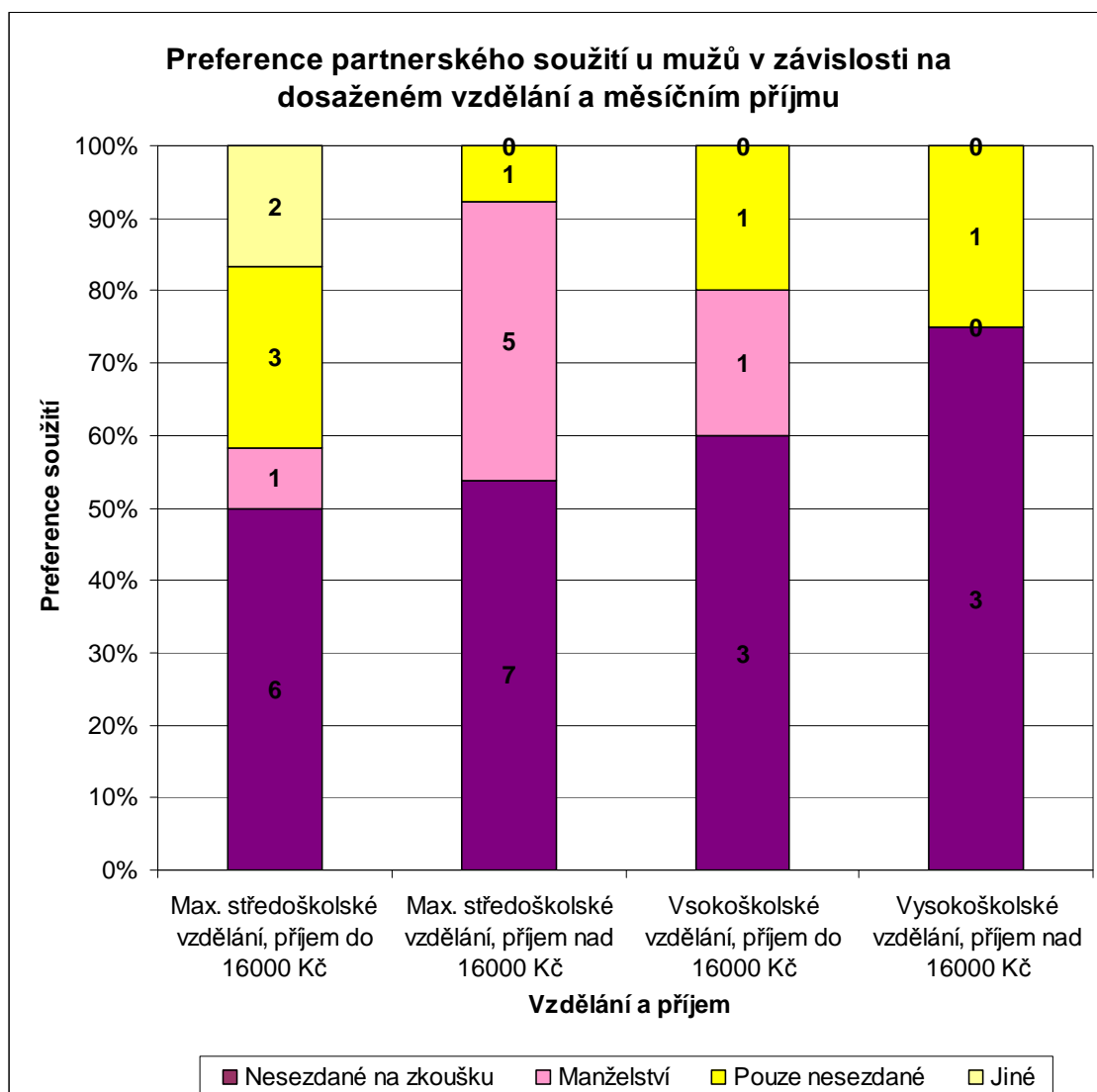
Graf č. 4: Volba soužití u žen v závislosti na příjmu a dosaženém vzdělání

Tabulka č. 5: Volba soužití u mužů v závislosti na příjmu a dosaženém vzdělání

Podmínky			Volba soužití			
VŠ vzdělání	Příjem	Celkem	Manželství	Nesezdané na zkoušku	Pouze nesezdané	Jiné
ne	do 16000	12	1	6	3	2
ne	nad 16000	13	5	7	1	0
ano	do 16000	5	1	3	1	0
ano	nad 16000	4	0	3	1	0

Graf č. 5: Volba soužití u mužů v závislosti na příjmu a dosaženém vzdělání

5.4.1 *Dílčí závěr*

Hypotéza nemohla být potvrzena ani vyvrácena, jelikož dotazníkového šetření se bohužel zúčastnilo příliš málo mužů na to, aby bylo možné výsledky zobecnovat. Budeme – li však posuzovat volbu nesezdaného soužití na zkoušku jako fakt, že respondent sňatek připouští, je možné říci, že variantu nesezdaného soužití a manželství volili více muži s vyššími příjmy, oproti tomu nesezdané nebo jiné soužití zvolilo více mužů s nízkými příjmy. Pakliže je toto rozhodnutí ovlivněno vzděláním, tak jen nepatrně.

Z tohoto průzkumného vzorku který jsem měla k dispozici lze pouze usuzovat, že u mladých mužů jsou zřejmě stále ještě zachovány principy pohledu na muže jako živitele rodiny a v případě, že nejsou hmotně dobře situováni, pomýšlejí na sňatek méně.

Oproti tomu ženy pomýšlí na sňatek více než muži. Podle grafu č. 4 lze soudit, že jistotám partnerského soužití dává přednost více žen s nižším než s vysokoškolským vzděláním. Více než 15% vysokoškolaček připouští jinou variantu soužití. Vzdělané ženy jsou si více jisty samy sebou, zejména při uplatnění na trhu práce, a proto výlučně nehledají jistoty a hmotné zabezpečení v soužití s mužem či sňatku s ním.

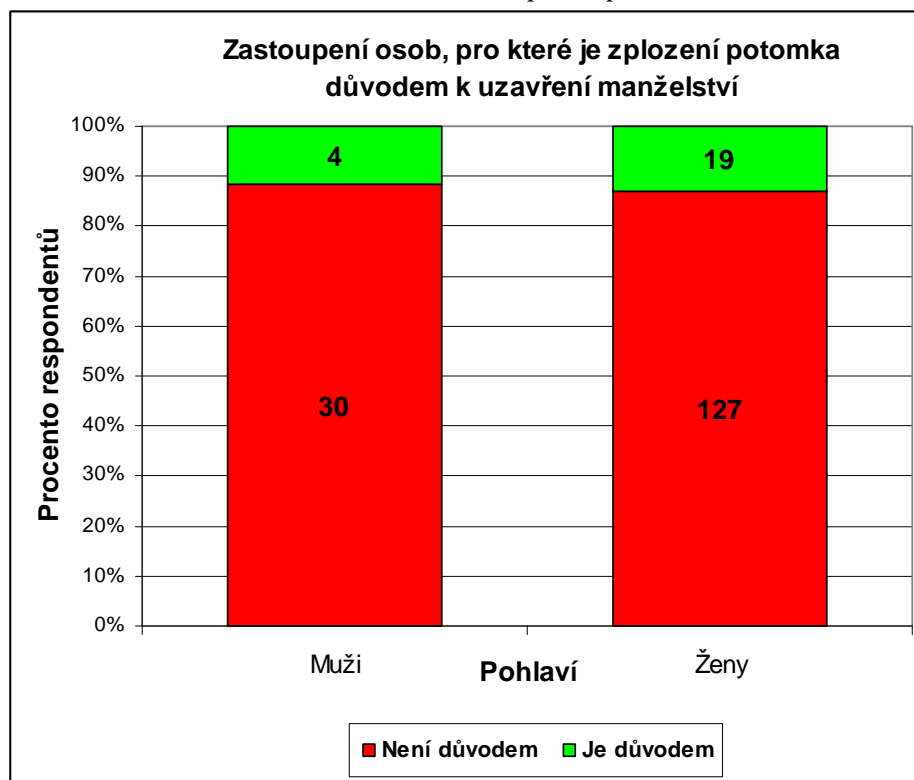
5.5 Hypotéza č. 4

Těhotenství, nebo narození dítěte je důvodem k uzavření manželství spíše pro ženy, než pro muže.

Tabulka č. 6: Přehled respondentů, pro něž je/není početí dítěte důvodem k uzavření manželství, v závislosti na pohlaví

	Není důvodem	Je důvodem	% z celku
Muži	30	4	13,3
Ženy	127	19	15,0

Graf č. 6: Zastoupení osob, pro které je početí potomka je/není důvodem k uzavření manželství – rozdělení podle pohlaví

5.5.1 Dílčí závěr

Hypotéza byla vyvrácena. Předpoklad, že ženy budou při příchodu potomka vyhledávat více jistoty a zázemí pro své dítě, jež jim poskytuje manželství z dotazníkového šetření zcela jednoznačně nevyplývá. Početí dítěte je důvodem pro uzavření manželství pro 13,3% mužů, což je výsledek očekávaný. U žen je tomu však velmi obdobně. Těhotenství nebo narození dítěte jako impuls pro uzavření manželství shledává jen asi 15% žen, což je výsledek neočekávaný, který stanovenou hypotézu jednoznačně vyvrací.

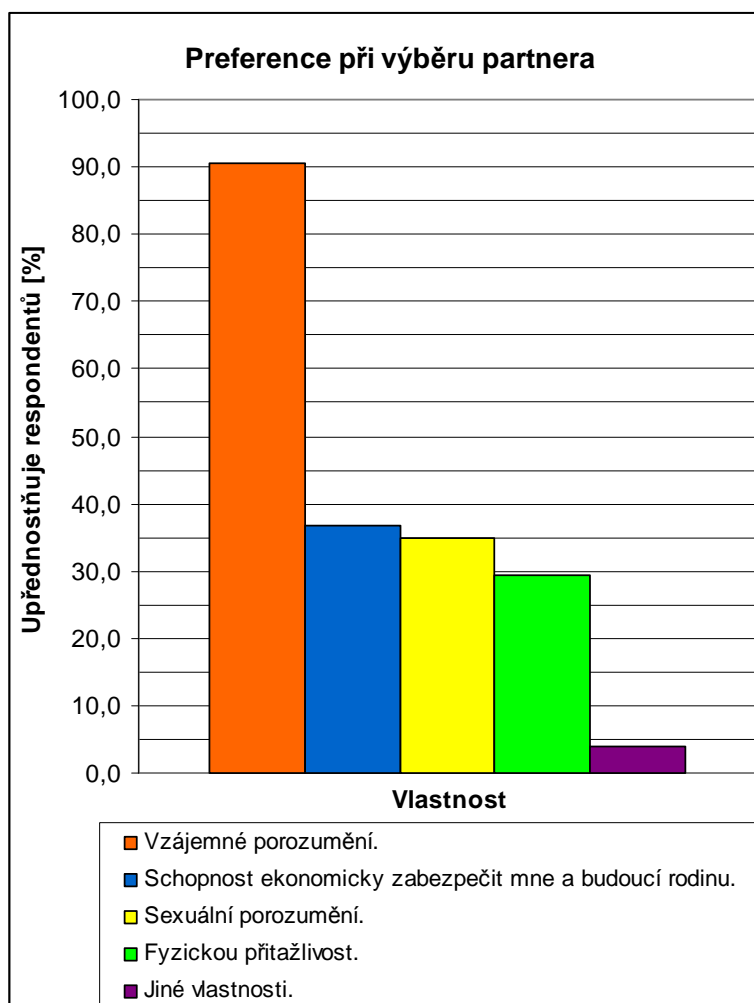
5.6 Hypotéza č. 5

Partnera si mladí lidé vybírají podle toho, jak dokáže ekonomicky zabezpečit je samotné, případně budoucí rodinu, na lásce, fyzické přitažlivosti či porozumění jim až tak nezáleží.

Tabulka č. 7: *Tabulka preferencí vlastností partnera*

Počet odpovědí	Procent %	U partnera upřednostňuji
163	90,6	Vzájemné porozumění.
66	36,7	Schopnost ekonomicky zabezpečit mne a budoucí rodinu.
63	35,0	Sexuální porozumění.
53	29,4	Fyzickou přitažlivost.
7	3,9	Jiné vlastnosti.

Graf č. 7: *Preference vlastností při výběru partnera*

5.6.1 *Dílčí závěr*

Hypotéza sice nebyla potvrzena, jak je na první pohled patrné z výše uvedeného grafu, ale je potřeba brát opět ohled na skutečnost, že většina respondentů byly ženy a není tedy možné tyto výsledky zobecňovat jelikož je pravděpodobné, že by mohly být výsledky odlišné u žen a u mužů.

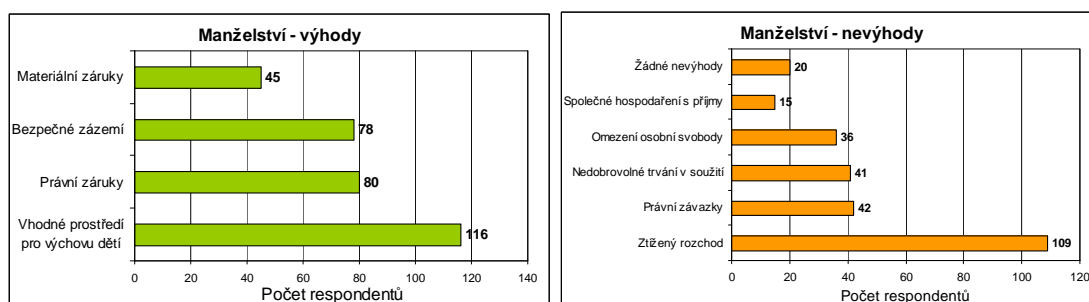
Respondentům byl nabídnut mnohočetný výběr odpovědí, někteří tedy uvedli více vlastností, jež preferují. Schopnost partnera ekonomicky zabezpečit rodinu se v preferencích sice umístila již na druhém místě, volilo ji 36,7% respondentů, nicméně jednoznačně ve volbě životního partnera u mladých lidí vede vzájemné porozumění, které je významným faktorem pro 90,6 % dotazovaných. Pro 35% dotázaných mladých lidí je rovněž důležité sexuální porozumění a 29,4% se při výběru životního partnera ohlíží také na fyzickou přitažlivost. Vzhledem k průměrnému věku respondentů by bylo zajímavé zjistit, jaké vlastnosti by u partnera preferovali jedinci po třicátém roce věku.

6 Další výsledky z dotazníkového šetření

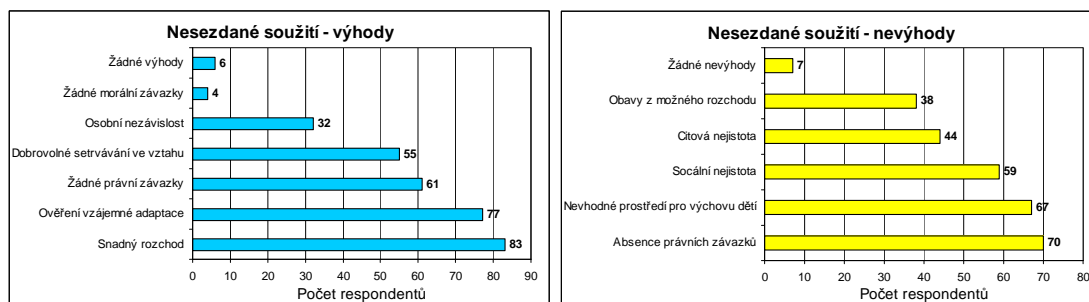
6.1 Výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití

Graf č. 9 poukazuje na výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití tak, jak je vidí dotazovaní. Respondentům byla poskytnuta mnohočetná forma odpovědí, jednotlivé zastoupení odpovědí je pak patrné na grafu.

Graf č. 9: Výhody a nevýhody manželství

Graf č. 10: Výhody a nevýhody nesezdaného soužití

6.1.1 Dílčí závěr

Výsledky této části dotazníkového šetření ukazují na to, že největší nevýhodu v manželství vidí mladí lidé ve stíženém rozchodu, kdy tato nevýhoda převažuje téměř o 50% ostatní nevýhody. Jako největší výhodu manželství mladí lidé vidí ve vhodném prostředí pro výchovu dítěte, což je sice příznivý ukazatel, jelikož se dá předpokládat, že při narození dítěte budou spíše preferovat manželství, ovšem výsledek hypotézy č.4, zda je těhotenství, nebo narození dítěte důvodem k uzavření manželství tomuto předpokladu odporuje. Dalšími podstatnými výhodami manželství jsou pro mladé lidi také právní záruky a bezpečné zázemí.

V nesezdaném soužití nejvíce respondentů uvedlo jako výhodu snadný rozchod a další podstatnou výhodou je možnost vzájemné adaptace, což potvrzuje výsledek

hypotézy č.1, že mladí lidé preferují nesezdané soužití na zkoušku. Výsledky ukazují rovněž na fakt, že více než polovina respondentů vidí jako výhodu dobrovolné setrvání ve vztahu a žádné právní závazky. Naopak největší nevýhodu tohoto typu soužití vidí v absenci právních závazků a v nevhodném prostředí pro výchovu dítěte a nezanedbatelnou nevýhodou není ani sociální a citová nejistota.

Závěr

V devadesátých letech 20. století došlo v České republice k významným demografickým změnám rodinného chování, zvláště u mladé generace. Změnila se životní úroveň, pracovní podmínky, možnost seberealizace a trávení volného času. Mladí lidé volí jinou posloupnost událostí ve svém životě a výrazně se změnily jejich životní hodnoty. Snižuje se počet sňatků, zvyšuje počet rozvodů, více dětí se rodí mimo manželství a tolerovanou a v současné době zároveň velmi preferovanou formou partnerského života je nesezdané soužití.

Cílem této práce bylo získat informace o tom, jakou formu partnerského soužití si v dnešní době mladí lidé volí, případně o jaké uvažují a zda má vliv rozvod rodičů, nebo prostředí ve kterém tito lidé vyrůstali na volbu formy partnerského soužití. Dalším cílem bylo zjistit jaké výhody a nevýhody vidí mladí lidé v manželství a jaké v nesezdaném soužití. K naplnění cílů bylo použito kvantitativní metody sociologického průzkumu, a to dotazníkové šetření, které mělo rovněž přispět k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

Cíle práce se podařilo naplnit jen částečně, a to z důvodu složení respondentů kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Velkým překvapením byla malá účast mužů a z tohoto důvodu tedy nelze vyvozovat závěry týkající se mladých lidí, ale spíše mladých žen. Rovněž věk respondentů 18 -25 let, kteří představují 62% ze všech zúčastněných, nemá podle mého názoru vypovídací hodnotu o tom, jakou formu soužití si mladí lidé volí, jelikož v dnešní době v tomto věku mladí lidé o budoucím životě spíše jen uvažují. Posledním překvapením, i když pro sociálního pedagoga jistě příjemným, byl fakt, že 144 ze 180 respondentů vyrůstalo ve výborném a nebo dobrém rodinném prostředí, z nichž 138 žilo s oběma vlastními rodiči. Nedá se tedy zcela jednoznačně prokázat jaké soužití by volili jedinci se špatnou zkušeností z rodinného prostředí.

S ohledem na výše uvedené nedostatečně vypovídající výsledky průzkumného šetření bylo zjištěno a jednoznačně prokázáno, že mladí lidé v 57% preferují nesezdané soužití na zkoušku a manželství hodlají uzavřít až jak jim bude společný život vyhovovat. Oproti tomu zásadně jen manželství by volilo 18% respondentů a 13% by

uzavřelo manželství až v případě narození dítěte. Tyto výsledky potvrzují současný trend odkládání manželství na pozdější dobu. Rodinné zázemí, v němž mladí lidé vyrůstali, přitom na tuto volbu nemá prokazatelný vliv, jelikož i mladí lidé kteří vyrůstali s oběma vlastními rodiči a subjektivně hodnotí rodinné prostředí jako výborné, či minimálně dobré, přesto preferují nesezdané soužití.

Dalším cílem který se naplnit podařilo, je získání informací jaké výhody a nevýhody manželství a nesezdaného soužití vidí mladí lidé, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Potěšující by mohlo být zjištění, že naprostá většina respondentů z více možných odpovědí určila jako výhodu manželství vhodné prostředí pro výchovu dítěte, z čehož logicky plyne, že v případě narození dítěte by většina mladých lidí chtěla uzavřít manželství. Bohužel, se ale tímto šetřením také naopak ukázalo, že narození dítěte není téměř pro 72% respondentů důvodem k uzavření manželství, což jsou dvě protichůdná zjištění, z kterých vyplývá, že mladí lidé zřejmě budou dávat více přednost výhodě nesezdaného soužití kterou vidí ve snadném rozchodu, než výhodě kterou vidí v manželství a to je vhodné prostředí pro výchovu dítěte.

Naopak jako nevýhodu manželství převážná většina respondentů (109 ze 180) zvolila ztížený rozchod a až s více než 50% rozdílem za ztíženým rozhodem téměř stejný počet respondentů vidí nevýhodu v právních závazcích, nedobrovolné setrvání v soužití a omezení osobní svobody. Jako největší nevýhodu nesezdaného soužití vidí v absenci právních závazků s nepatrným rozdílem za nevhodným prostředím pro výchovu dětí a sociální a citovou nejistotou.

I když jednoznačně z tohoto průzkumu vyplývá, že mladí lidé jsou si vědomi skutečnosti, že nejlepším prostředím pro výchovu a socializaci dítěte je tradiční rodina, přesto naprostá většina z nich by volila nesezdané soužití, s tím, že ani narození dítěte není důvodem k uzavření manželství. Příčiny této volby spatřuji s ohledem na to, že odpovídala většina žen v tom, že moderní rovnoprávná společnost dává ženám větší možnosti seberealizace, materiálního zajištění a tím tedy i schopnosti zabezpečit sebe i rodinu. Ženy proto nejsou tolik odkázány na hmotné zajištění ze strany muže a otce. Rovněž výchova dítěte je dnes běžná i v nesezdaných soužitích, společnost ji nikterak neodsuzuje, a proto nedochází ke vzniku manželství „kvůli dětem“.

Z mého pohledu tato práce přinesla sociální pedagogice výsledky vypovídající o tom, že je zapotřebí působit na mladé lidi ze strany rodiny, školy, či institucí důrazněji také v tom smyslu, že i oni nezůstanou stále mladými, úspěšnými, sociálně a materiálně zabezpečenými jedinci. Všichni jednou zestárnou a budou potřebovat pomoc a podporu, kterou jim může zajistit nejlépe jen zázemí rodiny. Jak v poslední době ukazuje vývoj naší sociální politiky, nemusí být do budoucna poskytována taková podpora a pomoc ze strany státu jako tomu bylo v minulosti a potom se jedinci bez rodinného zázemí mohou ocitát ve velice tíživé a složité životní situaci.

Resumé

Bakalářská práce na téma „Preference formy partnerského soužití u mladých lidí“ se zabývá pohledem dnešních mladých lidí na jejich budoucí volbu partnerského soužití, jaké výhody a nevýhody vidí v manželství a jaké v nesezdaném soužití a zda má rozvod rodičů vliv na danou volbu. Práce je rozčleněna do šesti kapitol s tím, že u každé kapitoly je uveden dílčí závěr.

V první kapitole je popsáno partnerské soužití z pohledu historického vývoje, od prvotní stádové rodiny, přes římskou rodinu, rodinu tradiční společnosti, pozdně moderní společnosti a dále přes rodinu socialistickou až po současnou rodinu. Je zde také zmíněna historie nesezdaného soužití.

Druhá kapitola je věnována tématu jak si mladí lidé hledají a vybírají partnera z pohledu sociobiologického, psychologického a ekonomického. Každý tento pohled ukazuje na jiné přístupy člověka ve výběru partnera. Dále je v této kapitole popsán vliv rozvodu rodičů na životní dráhu dětí z pohledu dvou různých protikladných teoretických koncepcí, z nichž jedna ukazuje, že rozvod rodičů má vliv na budoucí uspořádání života jejich dětí a druhá koncepce toto popírá.

V třetí kapitole jsou uvedeny formy partnerského soužití které jsou v lidské společnosti praktikovány. Jedná se o stručnou charakteristiku manželství, nesezdaného soužití, singles, osamělého rodiče, homosexuálních vztahů a dalších přirozených modelů soužití jako je monogamie a polygamie. Tato kapitola uzavírá teoretickou část bakalářské práce.

Čtvrtá kapitola je věnována empirickému průzkumu, stanovení cílů, hypotéz a metody průzkumu. Jako metoda k naplnění stanovených cílů bylo zvoleno dotazníkové šetření. Je zde uvedena distribuce dotazníku a průběh šetření.

Pátá kapitola se věnuje vyhodnocení stanovených hypotéz s komentářem výsledků šetření u každé jednotlivé hypotézy se závěrem, zda hypotéza byla potvrzena či vyvrácena. V šesté kapitole jsou krátce uvedeny další výsledky z dotazníkového šetření. Výsledky jsou shrnuty v celkovém závěru práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá partnerským soužitím, vývojem rodiny, pohledem odborníků na skutečnosti které ovlivňují člověka při jeho volbě budoucího partnera a formu soužití jaké si zvolí. Zabývá se zjištěním jakou formu partnerského soužití volí dnešní mladí lidé a zda má na tuto volbu vliv rodinné prostředí ve kterém vyrůstali. Tato práce potvrdila, že fenoménem dnešní doby je nesezdané soužití které by volila většina dotazovaných. Ukazuje se že výchova dětí v tradiční rodině dnes již není prioritou, mění se hodnoty mladých lidí v souvislosti s dnešním životním stylem.

Klíčová slova

Rodina, manželství, nesezdané soužití, rozvod rodičů, životní styl, partnerské soužití, homosexualita, osamělý rodič, singles,

Summary

The Bachelor's Thesis focuses on partner cohabitation, development of the family, experts' views of forces which influence the individual in making a decision concerning his/her future partner and the form of cohabitation. It researches into the forms of partner cohabitation which are chosen by young people today, and whether their choice is influenced by their family environment. The research has proved that the preferred form of cohabitation is companionate marriage (i.e. non-wed cohabitation), which is the option that the majority of respondents would choose. It shows that child-rearing in a traditional family is not a priority nowadays and the values of young people change following the changes in modern lifestyle.

Key words

Family, marriage, companionate marriage, parental divorce, lifestyle, partner cohabitation, homosexuality, single parent, singles

Seznam použité literatury

1. BRUGGER, Walter. Filosofický slovník 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, IBSN 80- 86432-10-6, s. 639
2. BUSS David. Evoluce touhy Praha: Dauphin a Volvox Globator, 2009, IBSN 978-80-7272-214-3 a 978-80-7207-754-0, s. 389
3. HAMPLOVÁ, Dana, PIKÁLKOVÁ, Simona. Manželství, nesezdané soužití a partnerský vztah: současná česká společnost. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2002, IBSN není, s. 110
4. HAMPLOVÁ, Dana, RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka, PIKÁLKOVÁ, Simona. České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1. vydání, 2003, IBSN 80-7330-040-0, s. 108
5. HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ, Gabriela. Životní cyklus sociologické a demografické perspektivy, Praha: Sociologický ústav AV ČR, vydání první, 2006, IBSN 80-7330-082-6, s. 307
6. KINCL Jaromír, SKŘEJPEK Michal, URFUS Valentin. Římské právo. 2. dopl. a přepr. Praha: C H. Beck, 1995, IBSN 80-7179-031-1, s. 386
7. KUČERA, FIALOVÁ, L. Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989, Sociologický ústav AV ČR, 1996, IBSN 80-85950-07-3, s. 99
8. KLIMEŠ, Jeroným. Partnerství a rozchody. Praha: Portál, 2005, IBSN 80-7367-045-3, s. 239
9. MOŽNÝ, Ivo. Česká společnost: Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života Praha: Portál, 2002, IBSN 80-7178-624-1, s. 208
10. PLŇAVA, Ivo. Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace. Brno: Doplněk, 2000, IBSN 80-7239-039-2, s. 294
11. STEHLÍKOVÁ Džamila, PROCHÁZKA Ivo, HROMADA Jiří. Homosexualita, společnost a AIDS v ČR, Praha: Sdružení organizací homosexuálních občanů, 1995, IBSN není, s. 140
12. VESELÁ, Renata et.al. Rodina a rodinné právo, historie, současnost a perspektivy, Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2003, IBSN 80-86432-48-3, s. 241
13. WEIS Petr. Modely partnerského soužití u druhu Homo sapiens, dostupné z www.opetmuzem.cz

Internetové zdroje:

www.singles-film.cz/index.php

www.babyweb.cz

Seznam příloh

1. Plné znění dotazníku

Příloha č.1

Otázky:

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Věk

- a) 18 – 25 let
- b) 26 – 30 let
- c) 31 – 35 let
- d) 36 – 40 let

3. Vzdělání

- a) základní
- b) vyučen/na
- c) maturita
- d) vysokoškolské

4. Měsíční příjem (v tisících Kč)

- a) do 10
- b) 10-15
- c) 15-20
- d) 20-25
- e) 25-30
- f) 30-40
- g) nad 40
- h) žádný příjem (uved'te důvod, např. student/ka, nezaměstnaný/ná atd.....)

5. Vyrůstal/a jsem v rodině

- a) úplně s oběma vlastními rodiči
- b) neúplně
 - ba) s rozvedeným otcem
 - bb) s rozvedenou matkou
 - bc) se svobodným otcem
 - bd) se svobodnou matkou
- c) s jedním z rodičů a jeho novým partnerem
 - ca) s matkou a jejím novým partnerem (manželem)
 - cb) s otcem a jeho novou partnerkou (manželkou)
- d) jiné (uved'te stručně jaké)

6. Rodinné prostředí ve kterém jsem vyrůstal/a bych charakterizoval/a jako

- a) výborné
- b) dobré
- c) problematické
- d) hodně problematické

7. U partnera/ky upřednostňuji

- a) vzájemné porozumění
- b) fyzickou přitažlivost
- c) sexuální porozumění
- d) schopnost ekonomicky zabezpečit mne a budoucí rodinu
- e) jiné vlastnosti (uveďte stručně jaké)

8. Upřednostňuji soužití

- a) nesezdané na zkoušku a manželství uzavřít až jak nám to bude vyhovovat, s tím, že narození dítěte není důvodem k uzavření manželství
- b) nesezdané a manželství uzavřít až v případě těhotenství, nebo narození dítěte
- c) nesezdané - vidím v něm větší svobodu a manželství mně stejně nepřinutí s partnerem zůstat
- d) nesezdané – mám obavu vkládat své finanční prostředky do společného jmění
- e) pouze nesezdané za jakýchkoliv okolností, v manželství nevidím žádnou výhodu
- f) zásadně jen manželství
- g) svobodná matka/otec
- h) homosexuální
- i) registrované partnerství
- j) singles (bez stálého partnera)
- k) jiné (stručně jaké)

9. V manželství vidím výhody (můžete označit číslem v pořadí podle významnosti i víc odpovědí)

- a) bezpečné zázemí
- b) právní záruky
- c) materiální jistota
- d) nejvhodnější prostředí pro výchovu dětí
- e) další (uveďte stručně jaké)

10. V manželství vidím nevýhody (můžete označit číslem v pořadí podle významnosti i víc odpovědí)

- a) omezení osobní svobody
- b) ztížený rozchod
- c) společné hospodaření s příjmy
- d) právní závazky k manželovi/ce
- e) nedobrovolné trvání v soužití
- f) další (uveďte stručně jaké)

11. V nesezdaném soužití vidím výhody (můžete označit číslem v pořadí podle významnosti i víc odpovědí)

- a) možnost snadného rozchodu
- b) vztah je založen na dobrovolnosti
- c) možnost ověřit si vzájemnou adaptaci
- d) žádné právní závazky vůči partnerovi/ce
- e) žádné morální závazky vůči partnerovi/ce
- f) osobní nezávislost
- g) další (uveďte stručně jaké)

12. V nesezdaném soužití vidím nevýhody (můžete označit číslem v pořadí podle významnosti i víc odpovědí)

- a) absence právních závazků partnera/ky
- b) obavy z možného rozchodu
- c) citová nejistota
- d) sociální nejistota
- e) nedostatečná záruka správné výchovy dětí
- f) jiné (uveďte stručně jaké)